

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**«СПЕЦИФІКА НОВОГРЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ В
ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ»**

Студентки групи МЗмЛГ04-20
факультету перекладачів
заочна форма навчання
спеціальність **035 Філологія.**
спеціалізація **035.05 Романські мови
та літератури (переклад включно)**
Корнієць Марини Миколаївни
Науковий керівник:
доктор філологічних наук
доцент Любченко Т. В.

Допущено до захисту
«__» _____ року
Завідувач кафедри
Філоненко Н.Г.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2021

ЗМІСТ

1. ПОНЯТТЯ ТА РОЛЬ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1 Особливості перекладу термінів юридичної сфери

1.2 Юридичний дискурс: модель, ознаки, фактори, доміанти

1.3 Труднощі, які виникають під час перекладу юридичних текстів та шляхи їх вирішення

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

2. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1 Основні види перекладацьких трансформацій

2.2 Перекладацькі трансформації як ефективний спосіб досягнення еквівалентності перекладу

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

3. ПРАВО І ЮРИДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД. ПРОЦЕДУРА ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОВІРНОСТЕЙ ГРЕЦЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Право і юридичний переклад

3.2 Процедура перекладу текстів юридичних документів

3.3 Особливості перекладу довіреностей грецькою та українською мовою

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

ВИСНОВКИ

РЕЗЮМЕ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Важливість перекладу давно визнана у сучасному суспільстві. Абсолютно різні галузі в абсолютно всіх країнах світу широко користуються перекладом для отримання інформації щодо науково-технічного прогресу.

Вітчизняні та зарубіжні лінгвісти підкреслюють, що переклад відіграє величезну роль в науці, а конкретно в перекладі термінів певної сфери. У зв'язку з особливим місцем термінології в структурі наукового пізнання, виробничої і соціальної діяльності, дослідження термінологічних проблем нерідко здійснюється в єдності лінгвістичного та соціологічного підходів. Дослідження в галузі перекладу юридичного тексту - важливе і досить актуальне завдання, спрямоване на досягнення адекватності перекладів, сприяє вирішенню багатьох прикладних задач і прискоренню обміну інформацією в галузі новітніх досягнень юридичної науки серед фахівців різних країн.

Актуальність роботи. У зв'язку з інтеграцією до Європейського товариства та швидким розвитком політичних відносин України з іншими державами, що породжують розширення міжнародних контактів, порушується низка питань, пов'язаних з перекладом юридичних нормативних актів, адже мова права включає професійну лексику, кількісний склад якої весь час помітно зростає. Крім цього, юридична терміносистема зазнає динамічного розвитку, знаходиться у тісному контакті з життям суспільства, реагує на зміни мовної ситуації, передає наукову інформацію та характеризується значно більшим розмаїттям спеціальних сфер застосування у порівнянні з іншими терміносистемами. У зв'язку з вищенаведеним, переклад юридичної термінології входить до кола найскладніших проблем у галузі лінгвістики та перекладознавства. Тому, можна зробити висновок, що у наш час переклад юридичних текстів є

надзвичайно актуальним та поширеним напрямом перекладу, який потребує дослідження.

Мета і завдання дослідження: Метою та завданнями дослідження є встановлення провідних стилістико-композиційних рис сучасних юридичних текстів новогрецькою та українською мовами та пояснення наявних відмінностей.

Об'єкт дослідження: Об'єктом дослідження є тексти юридичних документів.

Предмет дослідження: Предметом дослідження є види юридичних текстів; вимоги до юридичного перекладача; труднощі, які виникають при перекладі юридичних текстів; наявні відмінності юридичних текстів новогрецькою та українською мовою; складнощі перекладу юридичних текстів, а також мовні особливості та граматичні проблеми юридичного перекладу.

Методи дослідження: Робота виконана на основі методу порівняльного аналізу тексту, також у роботі використано метод спостереження та синтезу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі зібрана література лінгвістичного плану стосовно перекладу юридичного тексту, висвітлено труднощі, які виникають під час перекладу юридичного тексту, також запропоновано шляхи вирішення таких труднощів за допомогою перекладацьких трансформацій, а також здійснено порівняльний стилістичний аналіз юридичного тексту, а саме текстів довіреностей новогрецькою та українською мовами та проаналізовано існуючі відмінності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у методологічному та практичному значенні роботи для перекладачів в області перекладу текстів юридичних документів.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, а також висновками до кожного з розділів, висновків до всієї роботи, резюме та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ ТА РОЛЬ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1 Особливості перекладу термінів юридичної сфери

У наш час переклад юридичних текстів є надзвичайно актуальним та поширеним напрямом перекладу. Євроінтеграція України, розвиток туризму та налагодження зв'язків із зарубіжними країнами підштовхує все більше компаній і корпорацій розширювати сфери своєї діяльності, робити свій бізнес інтернаціональним. Юридичний переклад – особливе відгалуження лінгвістики, це процес, від правильності якого залежить якщо не життя людини, то його якість. Зогляду на тему дипломної роботи, хочу виокремити декілька основних понять, таких, як:

Юридичний переклад – це вузькоспеціалізований напрям, який вимагає від перекладача глибоких знань у сфері юриспруденції та права.

Документ – це матеріальний носій із зафіксованою на ньому інформацією (текст, звукозапис, зображення).

Правовий документ – матеріал, що містить інформацію юридичного характеру.

Юридична лінгвістика – це міждисциплінарна галузь знань про взаємозв'язок мови і права, мовні засоби вираження правових понять і категорій, мовностилістичні ресурси у сфері правової комунікації. Термін «юридична лінгвістика» вперше ввів у науковий обіг німецький вчений А. Подлях у своїй праці «Юридична лінгвістика» [22, с. 110-128]. Предметом юридичної лінгвістики є мова, яка функціонує у сферах правотворення, правозастосування і судочинства, юридичної науки та освіти. Основними характеристиками мови юридичних текстів є точність, офіційність, логічна послідовність, високий рівень стандартизації. У залежності від конкретних сфер юридичної діяльності (законодавство, судочинство, нотаріат,

адвокатура, юридична наука, юридична освіта), юридична мова має функціонально-стильові та жанрово-стильові особливості. Саме вони є предметом вивчення і юридичної науки, і мовознавства, зокрема юридичного дискурсу [20].

Юридичний дискурс як різновид інституційного дискурсу являє собою статусно-орієнтовану взаємодію його учасників у відповідності з системою рольових приписів і норм поведінки в певних ситуаціях інституціонального спілкування.

Існують різні підходи до визначення юридичного дискурсу. Так, Е.Т. Дерді під юридичним дискурсом розуміє дискурс «представлений англomовними правовими документами і юридичною літературою як особливо складну комунікативну подію, особливий вид мови, що одержав текстову форму, розуміння якої можливо лише при обліку нелінгвістичних факторів» [2, с. 21]. Є.А. Кожемякін юридичний дискурс визначає як діяльність, що регламентується визначеними історичними і соціокультурними кодами (традиціями), а також утворює зміст; вона спрямована на формулювання норм, правове закріплення (легітимізацію), регулювання і контроль суспільних відносин [7, с. 26]. Як відзначає С.В. Дорда, процеси утворення змісту, що відбуваються в межах юридичного дискурсу, зв'язані з урегулюванням соціальних відносин між індивідами і з повноваженнями (легітимністю), свободами і відповідальністю суб'єктів юридичного дискурсу [5, с. 146].

Стверджується, що юридичний дискурс є специфічним видом комунікації, що функціонує в різних середовищах [9, с. 87-97]: судові засідання, консультація (захисник – клієнт); допит свідка в усній формі; законодавчі документи (закони, контракти, угоди); судові протоколи і рішення суду. Юридична сфера охоплює широкий діапазон явищ: юридичні суспільства і співтовариства, юридичні суб'єкти, інститути; нормативні підсистеми, традиції; методи, засоби юридичної діяльності, юридичну етику і культуру [10, с. 16].

Усі елементи юридичного поля опосередковані дискурсом, відображаються в дискурсі та реалізуються через дискурс: вони або складають предмет спілкування (його референтний аспект), або виступають як елементи прагматичного контексту.

Сутність права як соціального утворення полягає у його творчому регулятивному початку, що забезпечує впорядкування суспільних відносин через сконструйовану стійку структуру правових інститутів[13, с. 388-412]. За своєю природою право – це, насамперед, нормативний регулятор, його призначення виявляється у регулюванні соціальних процесів. «Регулювати – значить встановлювати межі поведінки людей, вносити в суспільні відносини стабільність, систему, порядок і тим самим направляти їх у певне русло. А такою якістю володіють саме норми права, які застосовують рівну міру, однаковий масштаб до різних людей» [10, с. 363].

Юридичний переклад, можливо, є більш складним завданням, ніж будь-яка інша мовна послуга, таке завдання вимагає постійного і тісного співробітництва з користувачем перекладів (замовником).

В ідеалі встановлюються довготривалі відносини, засновані на детальному описі і аналізі вимог, а також взаємній довірі. Особливо в області аналізу вимог, вказівки замовника відіграють важливу роль у самому перекладі, перевірка джерел, термінології і навіть порядку прошиву оригіналу з завіреним перекладом.

У юридичному перекладі однією з найбільших проблем, з якими стикається перекладач, є історичність текстів, у випадку текстів, написаних багато років тому, в суспільствах і культурах з дуже різними характеристиками. Історичність в юридичному перекладі має відношення безпосередньо і до Греції, в силу специфіки цієї країни. У результаті мовної проблеми юридичні тексти часто демонструють складний і некерований синтаксис, різні типи касаревуси і надзвичайно щільний дискурс.

Ще однією проблемою, пов'язаною з перекладом юридичних текстів, є різні правові і судові системи кожної країни. Наприклад, переклад таких

термінів новогрецькою мовою, як: “πτασματοδικείο” та “ειρηνοδικείο” представляють особливу складність для українського перекладача, оскільки в нашій правовій системі немає таких еквівалентів. Аналогічно, термін “αντιταροχή” важко передати, оскільки він не існує як поняття у нашому законодавстві.

Перекладач повинен добре розбиратися у юридичних питаннях, володіти юридичною термінологією і виконувати переклад відповідно до процедури міжнародного стандарту.

Отже, термінологія означає сукупність маркувань, які належать певній мові. Таким чином, скільки спеціальних мов, стільки й термінології. Тож ми маємо медичну, технічну, юридичну термінологію тощо. Термінологія є важливою частиною науки або мистецтва, до якої вона належить, оскільки термінологія відноситься до конкретних відносин або ситуацій, які вона охоплює в рамках цих термінів. По суті, термінологія описує поняття, які стосуються конкретних відносин або ситуацій. Обов'язковою умовою для знання термінології є, звичайно, знання самої науки, оскільки знайомство з термінологією відбувається через вивчення науки.

На відміну від природничих, а також деяких теоретичних наук, термінологія яких певною мірою є міжнародною і, отже, спільною для всіх країн, термінологія юридичної науки представляє більш складні питання. Якщо у деяких теоретичних науках існує спільна термінологія, у юридичній науці одні й ті самі правовідносини виявляються по-різному, головним чином через різне соціальне трактування одних і тих самих правовідносин. Іншими словами, ті самі суспільні відносини, з однаковими характеристиками та однаковими наслідками, описуються по-різному в кожній країні через наявні культурні відмінності.

Існуючі соціально-економічні моделі та культурні традиції кожної країни знаходять своє відображення в суспільній поведінці, яка регулюється законами. Юридична термінологія нерозривна з суспільством, в якому вона

існує. По суті, це лінгвістичний продукт соціальної поведінки, яка регулюється.

1.2 Юридичний дискурс: модель, ознаки, фактори, домінанти

Оскільки юридичні тексти та юридичний дискурс не існують один без одного у лінгвістичному розумінні, хотілося б висвітлити детальніше поняття юридичного дискурсу, його модель, ознаки, фактори, а також домінантів юридичного дискурсу.

Суттю юридичної практики і способом існування права є мовленнєва діяльність. Професійна мова, що являє собою певний код, виступає у ролі об'єднуючої інтегруючої сили [6, с. 72]. До аналізу мовленнєвої діяльності юридичного дискурсу залучаються найрізноманітніші види інформації. Інтегральною ознакою юридичного дискурсу виступає ситуація спілкування у юридичній сфері, що поряд з екстралінгвістичними факторами визначає його диференціальні мовні ознаки. Ситуація спілкування визначає головну комунікативну мету будь-якого типу юридичного дискурсу.

Адресант відбирає потрібні тексти, надає їм комунікативну форму і надсилає їх адресату у відповідності зі своїми інтенціями. Така трактовка інформації передбачає ситуативну залежність мовлення, пов'язану із залученням широкого соціального контексту і конвенціональних фонових знань [17, с. 24].

Стосовно юридичного дискурсу ці ознаки є конкретними: адресат юридичного дискурсу – це масовий (узагальнений) і, разом з тим, досить визначений адресат, яким може і повинен бути кожен громадянин окремої держави; для успішної комунікації в правовій сфері, співрозмовники повинні, з одного боку, орієнтуватися в праві, з іншого боку – володіти правовою мовою; юридичні тексти призначені абсолютно для всіх

громадян, тому мають бути чіткими за змістом та зрозумілими для сприйняття. Також, важливими факторами є знання про предмет обговорення, комунікативну установку, ставлення комунікантів до об'єкта і предмета юридичного документа. Значну роль у цьому грає рівень підготовки і знань адресатів, соціальні фактори і комунікативна ситуація.

Екстралінгвістичні фактори відіграють важливу роль у сприйнятті письмових юридичних документів, тому варто зазначити такі аспекти юридичного дискурсу, як загальний рівень підготовки адресата, його юридичну компетенцію, вміння кваліфіковано аналізувати юридичний текст, оперувати своїми юридичними знаннями у зв'язку зі змінами, що відбуваються у суспільстві в цілому, і тими з них, що безпосередньо пов'язані з упровадженням положень закону або законодавчого акту, дотичних до інтересів, прав і обов'язків адресата у кожному окремому випадку. Отже, ці екстралінгвістичні фактори значною мірою визначають прагматичну і комунікативну ефективність юридичного дискурсу.

Основою юридичного дискурсу є тексти юридичних документів, які є поштовхом у соціально-правовому розвитку суспільства. Співіснування людини і суспільства стає можливим завдяки тому, що їх інтереси закріплені в законах і інших нормативно-правових документах державної влади.

Мова права виникла на основі літературної мови і є професійною. Вона складається із самостійних видів, а саме: мови законодавства і підзаконних правових актів, мови правозастосовчої практики, мови юридичної науки і юридичної освіти, мови юридичної журналістики та ін. Крім того, кожна з областей права має окрему предметну специфіку, тому мову права також можна поділити на окремі області – мову цивільного права, кримінального, адміністративного, міжнародного та інших.

Модель юридичного дискурсу можемо розглядати як нормативно обумовлену структуровану (у вигляді постанов, законів або неформальних угод) послідовність мовленнєвих дій учасників взаємодії в певній ситуації

для досягнення своїх цілей. Юридичний дискурс складає сукупність спеціальних текстів, основоположними ознаками яких є закритість і замкнутість, ієрархічний виклад матеріалу, співвіднесеність тематики з тією чи іншою сферою соціального життя, а також обов'язковість посилань на законодавчі документи. Така сукупність спеціалізованих текстів має жорстку структуру, представлену пропозиціями, які пов'язані між собою за допомогою категорій на глобальному і локальному рівнях.

Категорія когерентності, що належить глобальному рівню юридичного дискурсу, є засобом вираження цілісності юридичного дискурсу, а її наявність забезпечує з'єднання текстових елементів. Когерентність визначає семантико-тематичну інтеграцію текстових елементів всередині дискурсу [12, с. 83-86]. Ця позиція збігається з розумінням когерентності, висловленим М.Л. Макаровим, який вважає, що «когеренція охоплює семантико-прагматичні (тематичні та функціональні) аспекти смислової зв'язності дискурсу» [18, с. 98]. На основі аналізу когерентних зв'язків між юридичними текстами виділено такі типи когерентності, які присутні в юридичному дискурсі: тематична когерентність, іконічна когерентність, дефініційна когерентність, верифікаційна когерентність і інференційна когерентність [12, с. 83-86].

Тематична когерентність реалізується за допомогою смислових зв'язків, що з'єднують структури знань, що представляють собою глобальну тему юридичного дискурсу, з одного боку, і теми окремих параграфів закону, з іншого боку. Основними засобами когерентного зв'язку є повтори, зокрема, експліцитна та імпліцитна рекурентності, оказіональна синонімія, гіперонімія та використання спільнокореневих слів. Тематичні когерентні зв'язку служать засобом з'єднання глобальної теми юридичного дискурсу і окремої правової норми, що міститься в тексті закону.

При взаємодії тексту закону з іншими типами тексту найчастіше здійснюється запозичення композиційної структури закону та пристосування її до прагматики контактуючого тексту. При цьому

відбувається встановлення когерентних зв'язків на композиційному рівні. Основою створення когерентних зв'язків такого типу є принцип іконічності.

На думку американського філософа Ч.С. Пірса, відносини між іконічним знаком та об'єктом –це відносини подібності [19, с. 134]. Основними мовними засобами встановлення когерентних зв'язків цього типу є використання одного і того ж кадру для структурування, викладення інформації, нумерації параграфів, абзацного членування тексту.

Дефініційна когерентність ґрунтується на принципі дефініції, який передбачає логічну операцію, що розкриває зміст за допомогою опису істотних і відмітних ознак предметів чи явищ. У процесі дефініції відбувається тлумачення певного поняття стосовно юридичного дискурсу, тлумачення правової норми. Дефініційна когерентність характеризується однонаправленістю по відношенню до тексту закону і існує між тими типами текстів, які мають на меті пояснити і уточнити безпосередньо правову норму.

Верифікаційна когерентність співвідноситься з терміном «верифікація» і базується на процедурі встановлення істинності певного твердження. Спеціальні когерентні зв'язки можуть об'єднувати два або більше типів текстів, бути опосередкованими і безпосередніми, замкнутими і поворотними.

Встановлення верифікаційних зв'язків в юридичному дискурсі характеризується спрямованістю від тексту закону до тексту перекладу. Для створення власне правового рішення або судового вироку, в залежності від серйозності виниклої юридичної ситуації, потрібна також процедура логічного висновку, або інференції. Відповідно виникають інференційні когерентні зв'язки між текстами, задіяними у цій процедурі [12, с. 83-86].

Джерелом юридичних текстів є адресанти – тобто юристи-професіонали, що породжують ці тексти за обліком особливостей організації суспільства. Але юридичні тексти за своїми типологічними ознаками досить однорідні.

Комплекс засобів, характерних для юридичного тексту, забезпечує повноцінну передачу інформації реципієнтові, тобто пересічному дорослому громадянину. Однак для повного розуміння юридичного тексту звичайній людині-неспеціалістові потрібна допомога фахівця.

Характеристики дій учасників юридичного дискурсу зумовлені функціями дискурсу.

Виділяються такі функції юридичного дискурсу:

- 1) регулятивна, що полягає у встановленні та збереженні норм і цінностей, що зумовлюють взаємні дії між інститутом і суспільством, між агентами і клієнтами та між агентами всередині інституту;
- 2) перформативна, що виражена у комунікативних практиках, які організують світ права та супроводжуючі його символічні структури;
- 3) інформативна, що полягає у генеруванні, трансляції і ретрансляції смислів, що визначають суть того чи іншого інституту, тобто створення певних інформаційних потоків в інституційному комунікативному просторі;
- 4) інтерпретаційна, яка складається з інтерпретації смислів комунікативних дій учасників дискурсу і відповідних правових текстів (документів) – «слідів» комунікативних дій в інституційній реальності;
- 5) кумулятивна функція, що полягає у формуванні «інституційної пам'яті»;
- 6) презентаційна (символічна і ритуальна), що складається із створення іміджу (привабливості для суспільства) інституту та його агентів, а також авторитету права;
- 7) стратегічна, що виражається у виборі нормативно обумовлених комунікативних стратегій і тактик взаємодії при досягненні комунікативних цілей;
- 8) кодова, що виражається створенням спеціальної мови для ефективного виконання цілей і завдань інституційної діяльності, а також у встановленні кордону між агентами і клієнтами дискурсу [20].

Юридичний дискурс являє собою соціально зумовлену мовленнєву подію, що функціонує в інституційній сфері, де учасники комунікації мають необхідні повноваження для встановлення та розвитку ділових стосунків та реалізують у процесі взаємодії свої статусно-рольові характеристики, зумовлені професійними відносинами, при цьому головна мета комунікації – це спілкування, і є головною в ієрархії цілей, а тематичний репертуар юридичного дискурсу відрізняється високим ступенем фіксованої теми.

Модель юридичного дискурсу містить такі ознаки[39]:

1) Конститутивні ознаки дискурсу, що включають учасників, умови, організацію, способи і учасників, які розглядаються з позиції спілкування в їх статусно-рольових і ситуативно-комунікативних відношеннях; сферу спілкування і комунікативне середовище; мотиви, мету, стратегії, розгортання і членування спілкування; канал, режим, тональність, стиль і жанр спілкування; тексти з невербальними включеннями.

2) Ознаки інституційності, що являють собою конкретизацію конститутивних ознак дискурсу (насамперед, інституційний дискурс є представницьким спілкуванням, тобто спілкуванням статусно-рольовим, а не особистісно-орієнтованим), а також за метою і умовами спілкування. Цілі інституційного спілкування в цілому зводяться до підтримки суспільних інститутів, або в більш широкому плані – до забезпечення стабільності соціальної структури, а умови цього спілкування фіксують контекст у вигляді типових хронотопів. Символічних і ритуальних дій, трафаретних жанрів і мовних кліше.

3) Риси юридичного дискурсу характеризують тип суспільного інституту, який є феноменом культури в його духовному і матеріальному відображенні. Суспільні інститути рухливі, історично обумовлені й обмежені, мають тверде ядро і розмиту периферію. Суспільний інститут можна змоделювати у виді складного фрейму, що включає людей, зайнятих відповідною діяльністю, їх характеристики, стереотипи поведінки,

суспільні ритуали, і тексти, що створені і зберігаються у цьому соціальному утворенні.

У своїй професійній діяльності (у процесі створення, обґрунтування і застосування правових норм) юрист працює із сукупністю усних і письмових текстів – це і є юридичний дискурс.

Сама процедура застосування права передбачає підготовку та оформлення юридичного тексту (зокрема, документів), що підпорядкований певним правовим і мовним вимогам.

Юридичний текст за своєю природою потребує точності, логічності, у юридичному тексті не допускається багатозначність та суперечливість норм, вони мають бути чітко визначеними і однозначними.

Отже, юридичний дискурс як текст права в динаміці, в процесі тлумачення та роз'яснення можна розглядати як комплексну систему лексичних, граматичних і синтаксичних засобів вираження, що підкоряється задачам і цілям комунікації в сфері права, характеризується специфічною термінологією й особливими юридичними категоріями. Вербалізація відбувається під час реалізації права, вивчення правових явищ, правового виховання і навчання, що у сукупності формують юридичний дискурс[39].

1.3 Труднощі, які виникають під час перекладу юридичних текстів та шляхи їх вирішення

У кожному перекладі є труднощі. Однак є види перекладу, які потребують більшої спеціалізації та підготовки. Одним із таких видів є юридичні переклади.

Зустрічаються випадки, коли неправильний або неясний переклад юридичних текстів (статутів, поправок та інших відповідних правових документів) призводив фізичних та юридичних осіб до судових спорів.

Зобов'язання та права, які виникають, повинні бути правильно перекладені, інакше велика ймовірність виникнення непорозумінь.

Тому іноді буває недостатньо перекладача, який спеціалізується на перекладі юридичних документів. Допомога фахівців, юристів та адвокатів необхідна для перевірки термінології та чіткості термінів та умов, викладених у юридичному тексті, що підлягає перекладу.

Юридичний переклад - це область, що швидко розвивається. Особливо в сучасному світі, де угоди укладаються на європейському та міжнародному рівні, де прийнято спілкуватися спільною мовою, тому так багато перекладів англійською мовою всіх юридичних текстів та спілкування між партнерами та їхніми адвокатами.

Важливим фактором успішного перекладу юридичних текстів є те, що юридичні перекладачі вживають усіх необхідних заходів для забезпечення повного та правильного розуміння юридичної термінології та змісту юридичного документа.

Тож у чому ж полягають труднощі під час перекладу юридичних текстів? Що є найбільшою проблемою юридичного перекладача? І що вважати найскладнішою перешкодою на шляху до створення хорошого перекладу?

Найбільша проблема, скажуть нам юридичні перекладачі, полягає в тому, що словники не є повними. Але, перш ніж погодитися з цим твердженням, розглянемо його більш детально: що означає «словники не є повними»?

«Словники не повні», - скажуть деякі перекладачі, - «і я часто стикаюся з тим, що коли я шукаю якийсь термін, то замість нього знаходжу довге пояснення». Інші скажуть: «Словники неповні, тому що часто в них міститься тільки точний переклад терміна, а не те, що ми могли б легко використовувати». Залишимо поки що «точний переклад», котрий заслуговує окремого аналізу, і подумаємо ось про що: чи дійсно розумно очікувати від словника всіх рішень?

Юридична мова – це підмова з дуже специфічними характеристиками. Можна сказати, що серед всіх технічних мов вона є найскладнішою, і це тому, що вона завжди нерозривно пов'язана з соціальним і культурним контекстом країни, у якій вона використовується. Більш того: юридична мова формувалась і продовжує формуватися у конкретному соціокультурному контексті, у якому вона набувала свій власний, цілком особливий статус, стаючи недоступною для неспеціалістів і часто вимагаючи допомоги правознавця для її роз'яснення.

У цьому відношенні немає ніякої новизни, адже всі специфічні підмови, якими розмовляє певна соціальна група, наприклад, інженери, підлітки, чи навіть ув'язнені, часто мають одні і ті самі характеристики. Але закон всюдисущий, він регулює наше повсякденне життя, він необхідний для нашого повсякденного існування. Більшості людей доводиться розшифровувати юридичні тексти практично щодня, і якщо ви збираєтесь сказати «ні, не доводиться», подумайте про те, як часто більшість з нас ставить «галочку», погоджуючись на умови якогось сайту, програми комп'ютера чи мобільного телефону.

Звичайно, мова закону потребує особливого підходу. Правда полягає у тому, що юридична мова протягом століть була надскладним предметом, таємним і недосяжним без допомоги експертів.

Насправді, складність, що являє собою мова закону, обумовлена цілою низкою факторів, котрі заслуговують окремого розгляду. Текст закону, який ми використовуємо сьогодні, народився сотні років тому в іншій країні, в інших час – з тих пір він перекладався, дублювався, змінювався і продовжує змінюватися, щоб слугувати потребам суспільства, яке розвивається. Тому важко зробити значні кроки, щоб текст того чи іншого документа став прозорим для неспеціаліста. Більш того, часто на практиці текст інтерпретувався стільки разів, що необхідні були збори цілої групи експертів для його більш детального та конкретного трактування з окремих питань.

До індивідуальних характеристик юридичної мови можна віднести контекст. Часто розмовні слова мають зовсім інше значення у юридичному тексті і створюють ще одну проблему для читача-неспеціаліста, котрий впізнає їх, але не розуміє. Якщо говорити про термін «*αρραβώνα*» (дослівно – заручини) у попередньому договорі про купівлю-продаж, це не означає, що сторони за договором купували обручки перед підписанням договору, так само, якщо ми говоримо, що щось було продано, замість “*consideration*” (компенсація у юридичному контексті) в англійській мові, ми, звичайно, не маємо на увазі, що продавець отримав «чуттєвість» в обмін на те, що було продано.

Хороші словники – надзвичайно корисний інструмент. Але що справді корисно, то це глибоке розуміння предмета. Це не туманне узагальнення, юридичний перекладач іноді є єдиною сполучною ланкою між автором вихідного тексту та одержувачем тексту перекладу, надаючи останньому достатню інформацію, що дозволяє йому зрозуміти складні концепції оригінального тексту. Янніс Харіс [38] у своєму есе про літературний переклад написав, що "хороший переклад - це той, який не говорить про свою працю". Читач рідко відносить конкретні переклади до цієї категорії; і все ж таки: у нашому випадку, зокрема, для перекладу складних юридичних понять з однієї мови на іншу часто потрібне дослідження фактів, яке не є і не повинно бути очевидним, але має бути ретельним.

Переклад юридичної термінології являє собою складний процес, оскільки аналогічні терміни у двох мовах можуть визначати різні поняття і різний ступінь вагомості близьких за значенням понять, адже порівнюються не тільки терміни, а й різні правові системи, словникова відповідність часто не забезпечує правильного уявлення про лексичну одиницю. Наприклад, Н.П. Глинська у своїй дисертації зазначає, що термін «*prosecutor*» перекладається як «прокурор», але функції цих суб'єктів у системах англійського та українського права відрізняється, і британець, почувши

слово «prosecutor», розуміє його зовсім в іншому значенні, ніж зрозумів би українець, почувши слово «прокурор»[8, с.17].

Питання перекладу юридичної термінології залишається актуальним і відкритим на даний момент, тому потребує постійного дослідження та вдосконалення. Це питання досліджували багато науковців, таких, як Н.П. Глинська [8], А.А. Дудка [11], І.М. Кочан, В.І. Карабан, Д. Мелінкофф, А.А. Реформатський та інші.

За А.А. Дудкою, юридичний термін – це слово чи словосполучення, яке співвідноситься з поняттям і предметом правової професійної сфери та на основі цього співвідношення входить до юридичної терміносистеми як невід’ємний її елемент[11. с.13].

«Енциклопедичний юридичний словник» у статті «Юридична техніка» дає таке визначення юридичним поняттям: «Словесні позначення державно-правових понять, за допомогою яких виражається зміст нормативно-правових розпоряджень держави».

Візьмемо до уваги положення «Енциклопедичного юридичного словника», в якому С.М. Нікіфорова досліджує особливості юридичної термінології і наводить такі різновиди юридичних термінів за ознакою «зрозумілості» тією чи іншою частиною населення:

1) *загальноповсякденні терміни*: характеризуються зрозумілістю та вживаністю у повсякденному житті, наприклад: *свідок, працівник; accomplice, accreditation*.

2) *спеціальні юридичні терміни*: мають специфіку використання в області спеціальних знань, отже, можуть бути зрозумілими не всім, а лише фахівцям у галузі права, наприклад: *необхідна оборона, задоволення позову; coercedacquiescence, retaliatoryaccusation*.

3) *спеціально-технічні терміни*: мають специфіку вжитку в конкретних галузях, таких, як: медицина, економіка, техніка і т.д. (мають, ці терміни повинні бути зрозумілі юристові, що є ще і фахівцем в іншій області),

наприклад: *недоброякісна продукція, правила техніки безпеки; non-patentable, nuclear-free*[16].

У сучасній мові права існує низка вимог щодо юридичних термінів, які перекладач повинен враховувати у процесі перекладу. Такі вимоги постають перед перекладачами ще й як термінологічні ознаки.

Н.В. Артикуца зазначає, що сучасне термінознавство, досліджуючи специфіку терміна серед інших лексичних ресурсів мови, визначає такі найістотніші його ознаки (які слід розглядати і як вимоги до термінів загалом):

пряма співвіднесеність із позначуванним поняттям спеціальної сфери;

відносна незалежність від контексту;

наявність дефініції;

прагнення до однозначності;

системність (певне місце в терміносистемі, ієрархічні відносини між термінами на основі логіко-поняттєвих зв'язків);

функційна усталеність;

конвенційність;

відповідність термінологічним стандартам;

раціональна стислість;

кодифікованість;

умотивованість;

словотворча здатність;

граматична правильність;

стилістична нейтральність;

граматична правильність;

стилістична нейтральність, відсутність експресивності, коректність.

Їх важливо враховувати для формування уявлення про нормативні та ненормативні терміновживання у юридичному мовленні» [3].

Серед лексичних перекладацьких трансформацій В.Н. Комісаров виділяє такі: переклад за допомогою лексичного еквівалента, калькування,

транскрибування, транслітерація, переклад за допомогою аналога, описовий переклад, приблизний переклад, переклад шляхом створення неологізму [15].

З огляду на вищевикладене, можна запропонувати такі прийоми перекладу юридичних термінів:

- *транслітерація* – побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу, тобто передача букв однієї писемності буквами іншої, наприклад: *gerrymandering* = джерримендеринг;
- *транскрибування* – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, тобто має на меті послідовно відбити звуковий склад мови, наприклад: слово *acquirer* можна передати як «еквайер». Оскільки в юридичних звітах та договорах часто використовуються назви різноманітних закладів, юридичних та інших фірм, то цей прийом перекладу використовується досить часто, наприклад: *SpecialSystemsIndustry* – Спеціал Систем Індастрі [14, с. 264];
- *прийом опису, або експлікація (пояснення)* – відтворення слова за допомогою трактування значення іншомовного слова. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного за значенням слова в рідній мові, так і під час пояснення значення слова у словнику [14, с. 263]; наприклад, *felon* – фелон – особа, що вчинила фелонію. Відповідно до *OxfordDictionaryofLaw*, «фелонією є категорія важких злочинів, що за ступенем важкості знаходиться між державним злочином та місдімінором (менш важким злочином)» [1, с. 200]. До даного прийому висувається ряд вимог:
 - 1) переклад повинен чітко розкривати основний зміст позначеного неологізмом поняття;
 - 2) опис не повинен бути надто докладним;
 - 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною [4].

Досліджуючи різні думки вчених, можна зробити висновок, що спільної думки щодо загальних вимог до юридичного терміна немає. Але можемо зазначити, що юридичний термін повинен бути:

- 1) незалежним від контексту;
- 2) точним;
- 3) однозначним;
- 4) стилістично нейтральним;
- 5) усталеним;
- 6) раціонально стислим;
- 7) дефініційованим;
- 8) милозвучним;
- 9) коротким.

У процесі перекладу терміна визначають два етапи:

I. З'ясування значення терміна в контексті.

II. Відтворення його значення засобами рідної мови [14, с.257].

Тож розглянемо проблеми перекладу юридичної термінології і вкажемо на ризики, котрі існують для вірності та точності юридичного тексту.

Перш за все, переклад можна визначити як процес, в ході якого робиться спроба відновити найточніше еквівалентне наближення повідомлення вихідною мовою в мові перекладу, спочатку на концептуальному, а потім на стилістичному рівні.

Метою перекладу є досягнення еквівалентності цілей між вихідною та перекладною мовами. Іншими словами, обидва тексти повинні передавати те саме повідомлення в тій мірі, в якій це можливо.

Вперше ми знаходимо згадку про такі основні принципи, як переклад "слово в слово" або "сене у сене" у роботах Цицерона, де сам Цицерон захищає переклад "словом слово" або "вільний" переклад через типи текстів, які він перекладав.

Причина, через яку звертаються за точним перекладом, принаймні у тому, що стосується публічних текстів, - це міркування безпеки, коли йдеться про державні інтереси. У цьому випадку вивчення змісту документа та його тлумачення покладається на адміністрацію або суд, для яких ці переклади зазвичай призначені. Там, де існує ризик довільного тлумачення та справа

суспільних інтересів, необхідний точний, орієнтований на мову оригіналу переклад.

Щодо перекладу юридичної термінології, зокрема, зазначається, що ні вільний, ні точний переклад не є гарантією правильності перекладу юридичної термінології. З одного боку, при вільному перекладі ми ризикуємо не визначити юридичний термін мовою перекладу, оскільки не знайомі з цією термінологією, а з іншого боку, при точному перекладі ми ризикуємо перекласти те, чого навіть не існує мовою перекладу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, можна зробити висновок, що для якісного перекладу юридичного тексту необхідно робити акцент все ж таки на еквівалентності перекладу, тобто переклад юридичного тексту має на меті саме відтворити єдність змісту і форми оригіналу засобами іншої мови.

Для забезпечення еквівалентності перекладу перекладач повинен володіти достатнім рівнем спеціальних знань (історичних, юридичних, лінгвістичних). Адже мова – це відображення історичних особливостей народу в сприйнятті і відображенні навколишнього світу.

Юридична мова наділена специфічними характеристиками. Вона завжди нерозривно пов'язана з соціальним і культурним контекстом країни, у якій вона використовується. Більш того: юридична мова формувалась і продовжує формуватися у конкретному соціокультурному контексті, у якому вона набувала свій власний, цілком особливий статус, стаючи недоступною для неспеціалістів і часто вимагаючи допомоги правознавця для її роз'яснення.

Звичайно, мова закону потребує особливого підходу. Правда полягає у тому, що юридична мова протягом століть була надскладним предметом, таємним і недосяжним без допомоги експертів.

Насправді, складність, що являє собою мова закону, обумовлена цілою низкою факторів, котрі заслуговують окремого розгляду. Текст закону, який ми використовуємо сьогодні, народився сотні років тому в іншій країні, в інших час – з тих пір він перекладався, дублювався, змінювався і продовжує змінюватися, щоб слугувати потребам суспільства, яке розвивається. Тому важко зробити значні кроки, щоб текст того чи іншого тексту став прозорим для неспеціаліста. Більш того, часто на практиці текст інтерпретувався стільки разів, що необхідні збори цілої групи експертів для його більш детального та конкретного трактування з окремих питань.

У свою чергу, перекладачі, які працюють з юридичними перекладами, скаржаться на недоліки словників. Звичайно, хороші словники – корисний інструмент. Але що справді корисно, то це глибоке розуміння предмета. Це не туманне узагальнення, юридичний перекладач іноді є єдиною сполучною ланкою між автором вихідного тексту та одержувачем тексту перекладу, надаючи останньому достатню інформацію, що дозволяє йому зрозуміти складні концепції оригінального тексту.

Слід пам'ятати, що переклад юридичної термінології являє собою складний процес, оскільки аналогічні терміни у двох мовах можуть визначати різні поняття і різний ступінь вагомості близьких за значенням понять, адже порівнюються не тільки терміни, а й різні правові системи, словникова відповідність часто не забезпечує правильного уявлення про лексичну одиницю.

Отже, переклад юридичного тексту неможливий без повного осмислення оригіналу, і одного лише знання мови тут недостатньо, необхідно досконало володіти термінологією безпосередньо юридичної сфери, з метою буквального відтворення мовою перекладу, забезпечення якості і чіткості перекладу, а також уникнення багатозначності.

Грунтуючись на вищесказаному, можна зробити висновок, що поняття перекладу юридичного тексту передбачає еквівалентне, чітке та консервативне перетворення оригіналу на мову перекладу.

Тому перекладачеві, щоб здійснити переклад юридичного тексту, необхідно знати історію та орієнтуватися у нормах закону народу, з мови якого необхідно виконати переклад.

Слід зазначити, що якщо говорити про труднощі перекладу юридичної термінології, то в першу чергу необхідно враховувати наслідки, які може спричинити невдалий юридичний переклад. А з огляду на нервовий характер юридичної дисципліни та постійно зростаючий обсяг юридичних текстів, що імпортуються та експортуються з однієї країни до іншої, ці наслідки можна вважати далеко не незначними. І це найбільша проблема для сучасного перекладача, а саме тягар, який він несе, коли береться або імпортувати, або експортувати юридичну концепцію з іноземної мови або на іноземну мову.

Тому глибоке дослідження правовідносин, покладених на мову перекладу, з погляду всіх її елементів, як формальних вимог, так і юридичних наслідків, облік мовних відмінностей, з точки зору опису правовідносин і, перш за все, ідентифікація терміна, якщо він існує у мові перекладу, становлять основу роботи перекладача юридичної термінології. Це дослідження, що становить основу роботи перекладача юридичної термінології, є також найбільшою проблемою при перекладі юридичної термінології і в той же час становить її чарівність з усіма культурними елементами, що містяться в ній.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1 Основні види перекладацьких трансформацій

Перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента [24].

Що стосується розподілу трансформацій на види, існує безліч різних точок зору, однак більшість лінгвістів дотримуються думки, що всі перекладацькі трансформації діляться на лексичні, граматичні та змішані (або комплексні).

Найбільш поширеними трансформаціями, які використовує кожен перекладач, є: опущення, додавання, перестановка, зміна граматичних форм, компенсація, конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, розширення значення, метонімічний переклад, об'єднання речень, членування речень.

Ці перетворення викликані відмінностями в граматиці і лексиці вихідної мови і мови перекладу. Щоб уникнути неадекватного дослівного перекладу, необхідно застосовувати перекладацькі граматичні перетворення. В результаті буквальний переклад адаптується до стандартів мови перекладу і стає адекватним. Під граматичним перетворенням мається на увазі зміна граматичних характеристик слова, словосполучення чи речення в перекладі.

У теорії перекладу еквівалентність визначають [25, с. 18] як збереження у процесі перекладу відносної змістової, семантичної, стилістичної і функціонально-комунікативної рівності інформації, що міститься в оригіналі й перекладі. Еквівалентність перекладу залежить насамперед від ситуації породження тексту оригіналу і його відтворення в мові перекладу [25, с.19].

Не зважаючи на те, що більшість юридичних термінів перекладаються за допомогою еквівалентів, перекладач нерідко змушений вдаватися до різного роду трансформацій, як граматичних, так і лексичних в силу лексичних і структурних відмінностей.

Застосування таких трансформацій має на меті досягнення еквівалентності між термінами мови оригіналу і мови перекладу, а також ясності і однозначності термінів.

Однією з головних особливостей юридичних текстів є наявність специфічної термінології, яка дозволяє давати визначення і назви юридичним поняттям. Можливі дві ситуації перекладу складних термінів: коли в українській мові права існують еквіваленти іншомовного терміну, зафіксовані в перекладних словниках, і коли такі еквіваленти відсутні. Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту.

Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквівалент у мові перекладу і розширювати знання термінів-еквівалентів.

Юридичні терміни як особливий вид термінології, представляють не лише цінний інтерес, але й проблему, через різні способи перекладу. Кожен із термінів вимагає свого прийому. Тому складні терміни або терміни словосполучення являються основною проблемою перекладу юридичного тексту.

Переклад юридичних термінів складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна,

оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу терміна.

Коли говорять, що фраза на мові оригіналу та її переклад еквівалентні один одному, мається на увазі, перш за все, їх семантична еквівалентність, тобто співвіднесеність з однією і тією ж предметною ситуацією. Перекладацька еквівалентність досягається на практиці на основі вичленування одиниць перекладу. Перекладач знаходить для одиниць перекладу відповідності в арсеналі мовних засобів мови перекладу.

А.Д.Швейцер розрізняв два види семантичної еквівалентності – компонентний і денотативний. З огляду на те, що при перекладі ми маємо справу зі змістом, тобто одним з семантичних компонентів мовної одиниці, можна сказати, що семантична еквівалентність досягається завдяки наявності в тексті мови оригіналу і тексті мови перекладу одних і тих самих сем. В цьому випадку тексти знаходяться у відношенні компонентної семантичної еквівалентності.

Другий вид семантичної еквівалентності, тобто денотативний, пов'язаний з явищем мовної вибірконості. Суть її полягає в тому, що один і той самий предмет і предметна ситуація можуть бути описані з різних сторін за допомогою різних ознак. Таким чином, для досягнення семантичної еквівалентності потрібні різноманітні перекладацькі перетворення та відповідності (трансформації або заміни).

Теорія закономірних відповідностей, запропонована в 1950 р. Я.І.Рецкером, є однією з перших теорій перекладу, створених в результаті вивчення текстів у перекладі (тексту оригіналу і тексту перекладу).

Рецкер розрізняє три категорії закономірних відповідностей. Так, для перекладу окремих слів і словосполучень необхідно знайти:

- 1) існуючі в іншій мові однозначні еквіваленти – постійні відповідності, наприклад, для власних назв, термінів, числівників, найменувань організацій, партій; (Microsoft- «Майкрософт»)

2) варіантні контекстуальні відповідності – аналоги, отримані за допомогою вибору одного з синонімів, придатного для даного контексту, для даного вживання слова або словосполучення в мові (to clear somebody of a criminal record - «знімати судимість»).

3) адекватні заміни – відповідності, обрані виходячи з цілого, тобто всі види перекладацьких трансформацій.

На рівні компонентної еквівалентності в основному використовуються трансформації, що зачіпають граматичну структуру висловлювання. Рівень денотативної еквівалентності вимагає складніших лексико-граматичних трансформацій, що тягнуть за собою зміни в семантичній структурі висловлювання. За допомогою контекстуальних відповідників перекладач створює свою версію тексту, лише формально відмінну від версії іншого перекладача, але тим не менш еквівалентну. Варіантні відповідності, рівноправні з точки зору контекстуального вживання, поширені як області лексичних засобів, так і граматичних засобів.

Порівняльний аналіз перекладів виявляє і такі одиниці мови оригіналу, для яких в мові перекладу взагалі немає регулярних відповідностей. Але це не означає, що значення таких «безеквівалентних» одиниць не можуть бути передані в перекладі.

До безеквівалентної термінології ми відносимо два різновиди термінів:

1. Терміни, що іменують явища (поняття), відсутні в українській юридичній дійсності: coroner, barister та інші.
2. Терміни, що іменують явища, які виникли в українській дійсності (зокрема, в останньому десятилітті), але і досі не сформували окрему категорію в понятійному апараті відповідної професійної сфери: в цьому випадку недиференційована видового поняття є причиною відсутності терміну (dilutive securities – «цінні папери, які поширюють капітал»; group voting – «голосуючі акції групи [компаній]»; mortgage backed liability – «зобов'язання, забезпечені заставою нерухомості»; Sachbearbeiter –

«відповідальний виконавець»; termination income benefit – «грошова допомога, що виплачується після закінчення терміну дії договору»).

Найчастіше при послідовному перекладі, враховуючи різницю в структурі мови, доводиться вдаватись до різних прийомів перекладу.

Трансформаційний переклад є необхідною умовою перекладу лексичних одиниць (так само, як і граматичних структур), які не мають безпосередніх відповідників в українській мові.

2.2 Перекладацькі трансформації як ефективний спосіб досягнення еквівалентності перекладу

Трансформаційний переклад – це передача значення безеквівалентної граматичної одиниці за допомогою граматичної трансформації. (Наприклад, членування або об'єднання речень):

Залежно від характеру одиниць мови оригіналу, які розглядаються як вихідні операції, перекладацькі трансформації підрозділяються на [26]:

- Стилiстичні трансформації
- Морфологічні трансформації
- Синтаксичні трансформації
- Семантичні трансформації
- Граматичні трансформації
- Лексичні трансформації

У процесі перекладацької діяльності трансформації найчастіше бувають змішаного типу.

Як правило, різного роду трансформації здійснюються одночасно, тобто поєднуються одна з іншою – перестановка супроводжується заміною, граматичне перетворення супроводжується лексичним.

Існує велика кількість класифікацій перекладацьких трансформацій. Однак, єдиної класифікації трансформацій не існує.

Залежно від характеру мовних одиниць, які розглядаються як вихідні в операції перетворення, перекладацькі трансформації можна поділити на лексичні, граматичні та лексико-граматичні (в них перетворення зачіпають одночасно лексичні і граматичні одиниці оригіналу, або є міжрівневими, тобто здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки). До лексичних трансформацій, найбільш часто вживаних в процесі перекладу відносяться:

перекладацьке транскрибування і транслітерація; калькування та лексико-семантичні заміни; конкретизація, генералізація, модуляція і ін. Граматичні трансформації (морфологічні, синтаксичні) включають: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад); членування речення; об'єднання речення; граматичні заміни (заміни підлягають форми слова, частини мови, члени речення) і ін. Слід зазначити, що такого роду поділ є значною мірою приблизним і умовним.

Ці чотири типи елементарних перекладацьких трансформацій на практиці «в чистому вигляді» зустрічаються вкрай рідко – зазвичай вони діють разом, приймаючи характер складних, комплексних трансформацій.

Одним з найбільш поширених прийомів трансформації є калькування. Калькування – це прийом перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) – їх лексичними відповідниками в мові перекладу. Сутність калькування полягає у створенні нового слова або сталого поєднання в мові перекладу, що копіює структуру вихідної одиниці.

Конкретизація – лексико-семантична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово або словосполучення мови перекладу з вузьким значенням. В результаті застосування цієї трансформації створювана відповідність і вихідна лексична одиниця

виявляються в логічних відносинах включення - одиниця вихідної мови виражає родове поняття, а одиниця мови перекладу – яке у неї видове поняття. Наприклад: to investigate – досліджувати ринок (порівн. to investigate the market). To explore – досліджувати місцевість (порівн. to explore the environment).

При перекладі юридичних термінів такою можливістю застосування прийому генералізації. Генералізація вихідного значення має місцеві випадки, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом мови перекладу.

Ще одним лексико-граматичним прийомом перекладу сучасних юридичних термінологічних одиниць є метод компресії. Компресія – це більш компактне викладення думок завдяки опущенню зайвих елементів та позамовного контексту. Цей метод зазвичай застосовується перекладачами при перекладі фахової термінологіки на рівні макроконтексту, рідше – на мікрорівні, бо це може призвести до невиправданого опущення частини лексичного значення даного терміну.

У процесі перекладу англійських юридичних термінів досвідчені перекладачі зазвичай обирають той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, у якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а іноді комбінують усі вищезгадані прийоми, аби якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці. І зважаючи на те, що сучасна англійська юридична терміносистема є мовою-продуцентом нових міжнародних юридичних термінів, адекватний переклад фахової термінологіки набуває особливо важливого значення для успішного становлення та нормалізації української юридичної термінології у відповідності до міжнародних стандартів.

Підводячи підсумки аналізу різних класифікацій перекладацьких перетворень українських і зарубіжних дослідників, можна зробити висновок про те, що створення єдиної класифікації ускладнене тим фактом, що різні лінгвісти виділяють різну кількість прийомів перекладацької трансформації.

Крім того, важливо мати повноцінний опис системи таких відповідностей для конкретної пари мов, щоб максимально полегшити і прискорити роботу перекладача. Знання відповідностей допомагає перекладачеві швидко підібрати потрібний варіант перекладу в умовах, коли час, відведений на переклад обмежений. Що особливо актуально при синхронному і усному послідовному перекладі.

При наявності декількох еквівалентів, ми обираємо найбільш відповідний. Так, наприклад, терміни *advocate*, *barrister* і *counselor* позначають юриста, головним об'язком якого є представлення прав обвинувачених або позивачів в суді.

В тому випадку, коли при перекладі юридичних термінів немає відповідного еквіваленту, можуть бути використані деякі прийоми перекладу.

Прийом опису – передача слова за допомогою поширеного пояснення значення слова мовою перекладачу. Цей прийом вживається як у випадку відсутності відповідного значення слова в рідній мові, так і при поясненнях в словнику.

Приклад: *accrual right* – «право на витягування доходу»; *account* – «несплатена боргова вимога»; *official accusation* – «офіційне звинувачення (у скоєнні злочину)»; *acknowledgment of will* – «неофіційне визнання заповідачем перед свідком, який може це підтвердити, що підпис під заповітом належить заповідачеві»; *on account of whom it may concern* – «за рахунок тих, кого це може стосуватися (страхова формула)».

Приклад: coroner - «слідчий по справам»;

Також ми використовуємо метод опису при перекладі наступного речення: Fredisguiltyofinvoluntarymanslaughterwhenheaccidentallykillsaperson. –

«Фреда звинувачують в ненавмисному вбивстві (навмисне вбивство, скоєне без злоби задалегідь), коли він ненароком вбиває людину» [27].

При перекладі ми пояснюємо значення слова “Ненавмисне вбивство”, для того, щоб внести деякі деталі та ясності.

Прийом калькування – переклад слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин. Такий переклад відтворює слово мовою перекладу дослівно.

Приклад: Multiple accredit – «множинне акредитування»; accomplice of attempt – «співучасник у замаху»; according to law – «у відповідності з законом».

Оскільки в юридичних звітах та договорах часто використовуються назви різних закладів і юридичних та інших фірм, то при перекладі термінів у юридичному контексті часто використовується такий прийом перекладу як транскрибування [28].

Прийом смислового розвитку (модуляція). Прийом смислового розвитку полягає в заміні одиниці, що перекладається на контекстуальне, логічно пов'язане з нею слово або словосполучення. В його основі лежить принцип, коли згадана в тексті причина розвивається і замінюється її наслідком (або навпаки).

Іноді такий метод – єдиний спосіб адекватно передати вихідний сенс кінцевому читачеві.

В англійській мові, наприклад, спостерігається використання слів-пасток, які суміщають в собі протилежні значення.

Подібний аналіз вимагає від перекладача певних знань, тому іноді автори самі розкривають значення слів. Навіть, якщо слова, що складають речення, є багатозначними, то контекст або тематика є провідним вказівником для вибору значення перекладачем. Так, ми це можемо спостерігати у реченні:

Performance of the law firm was a success. – «Юридична фірма процвітала.»

Також ми можемо спостерігати це явище в таких прикладах:

To investigate – «досліджувати ринок (порівн. to investigate the market)».–

To explore – «досліджуватимісцевість (порівн. to explore the environment)»

(..., not only assisting in the level of acceptance by the local population, but also stressing the importance of equal treatment under the law. –

«Не тільки сприяючи рівню прийняття місцевим населенням, ай

підкреслюючи важливість рівного ставлення до законодавства») [29]. В цьому

реченні складним терміном є фраза «treatment under the law», яка має

декілька варіантів перекладу. Словник дає такі варіанти: лікування, режим використання, умови експлуатації. Але згідно контексту, ми обираємо

варіант «ставлення до закону». У «English-

Russian Comprehensive Law Dictionary» цей прийом використовується

стосовно термінів: abator – «особа, які незаконно заволоділа нерухомістю до

переходу її до спадкоємця», short position – «ситуація, в якій знаходиться

інвестор, котрий зайняв акції для виплати позикодавцеві».

Конкретизація. Під конкретизацією розуміється заміна слова або

словосполучення вихідної мови з більш широким значенням, словом або

словосполученням мови перекладу з більш вузьким значенням.

Як правило, лексиці української мови властива більша конкретність, ніж

відповідним лексичним одиницям англійської мови. Мова йде про те, що

одне слово в українській мові, виражає більш широке, недиференційоване

поняття, тобто те, що визначає більш широкий клас денотатів, в іншій мові,

в англійській мові, можуть відповідати два або кілька слів, кожне з яких

виражає більш вузьке, диференційоване, порівняно з українською мовою,

поняття тобто відноситься до більш обмеженого класу денотатів.

Наприклад: A direct (company) salesforce consists of full- or part-time paid

employees who work exclusively for the company. – «Власні торгові

представники промислової фірми складаються з робітників повного або

неповного робочого дня, які працюють лише на дану компанію» [29].

В цьому реченні ми бачимо, що в перекладі фраза «A direct (company) salesforce» має біль конкретне значення, яке буде краще зрозумілим для читача.

Перекладацька транскрипція. Прийом, при якому відбувається пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, тобто відбувається фонетична імітація вихідного слова, наприклад *moneval* – «манівал».

Опущення – представляє собою трансформацію, яка передбачає виключення з тексту перекладу другорядної, надлишкової інформації. Опущення часто застосовується коли в мові оригіналу застосовуються синоніми, які були б стилістично невиправдані в текстах українською мовою. Наприклад: *null and void* – «недійсний».

Проаналізувавши все вищезазначене, можна зробити висновок, що, загалом, юридичні терміни мають такі самі шляхи передачі, як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень є їх багатозначність не тільки серед різних галузей науки, але й всередині самої юридичної сфери. Точне значення терміну в даному випадку можна виявити лише за допомогою контексту та інших понять, що пов'язані між собою в терміні-словосполученні.

Стосовно методу описового перекладу, калькування і транслітерації, то до них слід вдаватися лише переконавшись, що в українській мові дійсно відсутні еквівалентні або варіантні відповідники для даної лексичної одиниці мови перекладу і не можна використовувати інші методи перекладу. Головним при виборі найбільш прийняттого відповідника є те, що варто підходити до проблеми творчо і професійно, з урахуванням перекладацьких традицій і виходячи із загальноприйнятих норм, а також з огляду на культурологічну та соціологічну маркованість юридичних текстів, що дає підставу для вибору саме цього варіанту перекладу.

З огляду на складність перекладу юридичних текстів з новогрецької мови на українську, пропоную підбірку основної термінології, яка може знадобитися при перекладі:

Νόμος– закон, право;

Αγωγή – судовий позов;

Αίτηση ακύρωσης – позов про судовий перегляд / заява про скасування рішення суду;

Καταργώ – скасовувати;

Κατάχρηση εξουσίας – зловживання владою;

Προβάλλω – стверджувати;

Ακυρώνω (πράξεις της διοίκησης) – скасовувати (акти адміністрації);

Έφεση / εφεσιβάλλω– апеляція;

Εκκαλών – апелянт;

Διορίζω– призначати;

Εφαρμόζω, ισχύω – застосовувати;

Διαιτησία – арбітраж;

Διοικούμαι – вводити;

Ενάγω / ενάγω ενώπιον δικαστηρίου – позиватися до суду;

Κινώ τις διαδικασίες – проводити перевірку;

Παραβίαση σύμβασης – порушення договору;

Μεσιτεία – брокерські послуги;

Επιβαρυντικός – обтяжливий;

Προσβάλλω (με ένδικο μέσο) μία απόφαση – оскаржувати рішення;

Αγωγή / αίτημα βασισμένο σε – претензія на підставі

Συγχώνευση εταιριών – злиття компаній;

Αρμοδιότητα – компетенція;

Αντιπαροχή – компенсація;

Συμβατική υποχρέωση – договірне зобов'язання;

Καταδολίευση δανειστών – кредитне шахрайство;

Νομικά δεσμευτικός – юридично обов'язковий;

Ισχύω – набувати чинності;
 Καταδικάζω – засудити;
 Αντίθετες διατάξεις – протирічні положення;
 Διάταγμα – указ;
 Ορίζω – визначати;
 Διάκριση – дискримінація;
 Οδηγία – директива;
 Παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας – невиконання посадових обов’язків;
 Εκδίδω συναλλαγματική – видавати вексель;
 Πληροί τις προϋποθέσεις για – мати право на;
 Επιβάλλω – зобов’язати;
 Εκτελεστική εξουσία – виконавча влада;
 Χρηματοπιστωτικό ίδρυμα – фінансова установа;
 Πληρώ τις (νόμιμες) προϋποθέσεις – виконанти (законні) умови;
 Θεμελιώδεις διατάξεις – основні положення;
 Σύμβαση εργασίας – трудовий договір;
 Αμεροληψία – неупередженість;
 Υπέρ – на користь;
 Ανάλογα με – на підставі;
 Εις πίστωσιν του παρόντος – у підтвердження чого;
 Κατώτερος από # ανώτερος από – поступається # перевершує;
 Παραβαίνω το νόμο – порушувати закон;
 Κληρονομιά – спадкування;
 θεσμικό όργανο – установа, організація;
 Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας – права інтелектуальної вланості;
 Τιμολόγιο – рахунок-фактура;
 Απόφαση – засудження;
 Δικαστική εξουσία – судова влада;
 Δικαιοδοσία – юрисдикція;
 Ένορκος- присяжний;

Ισόβια κάθειρξη – довічне ув'язнення;
 Διάδικος – суддя;
 Νομοθετική εξουσία – законодавча влада;
 Συμβολαιογραφική πράξη – нотаріальний акт;
 Ορκος – клятва;
 Η ένσταση απορρίπτεται – заперечення відхилено;
 Τήρηση δικαιωμάτων – дотримання прав;
 Αντιπολίτευση – опозиція, протидія;
 Επί της ουσίας – по суті справи;
 Ποινή, κύρωση – штраф, покарання, санкція;
 Ενάγων / εναγόμενος – позивач / відповідач;
 Προοίμιο- εισηγητική έκθεση νόμου – преамбула закону;
 Προαναφερόμενες προϋποθέσεις – умови, вказані вище;
 Ορίζω – визначати;
 Υπερισχύω – переважати;
 Προβλέπω – надавати;
 Διάταξη – забезпечення;
 Επικυρώνω – επικύρωση – ратифікація;
 Αριθμός μητρώου – реєстраційний номер;
 Περιορισμένο από το νόμο – обмежено законом;
 Περιορισμός – обмеження;
 Ακίνητη περιουσία – нерухоме майно;
 Διάταξη – положення;
 Αμυνόμενος – захисник;
 Επικυρωμένο – завірено печаткою;
 Διοίκηση αλλοτρίων – адміністрація по справам іноземців;
 Ουσιωδώς επαχθής – суттєво обтяжуючий;
 Εδαφική ακεραιότητα – територіальна цілісність;
 Εργατικό σωματείο – профспілка;
 Δίκη – судовий розгляд;

Παραβίαση – порушення;

Ισάγονται – представлені;

Απονέμονται – наділяються;

Αφηρημένη υπόσχεση ή αναγνώριση χρέους – необґрунтована обіцянка або визнання боргу;

Μονομερής δικαιοπραξία – односторонній договір;

Αδικαιολόγητος πλουτισμός – необґрунтоване збагачення;

Σύμφωνα με το νόμο – згідно до закону;

Στη διακριτική του ευχέρεια – на власний розсуд;

Πράξη εκ προθέσεως τελεσθείσα – умисна дія; дія, вчинена умисно.

Беззаперечно, володіти юридичною термінологією у роботі перекладача необхідно. І лише шляхом постійного, щоденного тренування і постійної практики нам вдасться оволодіти такими навичками.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Хоча в глобальному масштабі соціально-політичні проблеми досить схожі, і держави дотримуються загальних конвенцій і використовують одні й ті самі правила для їх вирішення, звичайно, кожен народ зберігає свою специфіку, і кожна культура, як і раніше, демонструє різні моделі поведінки як соціальне ціле.

Таким чином, з одного боку, однакові правові умови існують не скрізь, оскільки однакові форми поведінки існують не скрізь, а з іншого боку, до цих соціальних форм поведінки не скрізь ставляться однаково. Це основна проблема під час перекладу юридичної термінології, тобто, переклад терміна, який або взагалі не існує в мові перекладу, або неправильно перекладений на національний юридичний термін, що змінює його значення, оскільки в мові перекладу він позначає інші правові відносини,

різниця в тому, що вони включають інші формальні умови та інші правові наслідки як причинно-наслідковий зв'язок.

Тому при перекладі юридичної термінології існує більший ризик, ніж в інших дисциплінах, що значення вихідної мови буде змінено або видалено, якщо не використати відповідні терміни мови перекладу. Це пов'язано з тим, що юридичні терміни нерозривні з правовими наслідками та розвивають причинно-наслідкові зв'язки з іншими поняттями. Таким чином, юридичний термін містить у собі правовий зв'язок, який складається з причини та причинно-наслідкового зв'язку.

Юридичний термін відноситься до формальних понять, існування яких породжує конкретні правові наслідки. Це робить переклад юридичної термінології ще складнішим завданням.

Ідентифікація юридичного поняття у мові перекладу, щоб можна було точно визначити правові відносини, до яких належить цей термін, звичайно, є метою перекладу загальної термінології. Неможливість визначити правильний юридичний термін у мові перекладу призводить до неможливості визначити правові відносини, що описуються юридичним терміном у мові джерела, а отже, до юридичних помилок, неправильних причин та неправильних юридичних наслідків.

Враховуючи специфічність текстів юридичних документів, нерідко постає питання вирішення проблеми труднощів перекладу, а також шляхів вирішення таких труднощів.

Найкращим вирішенням даних труднощів можуть виступати перекладацькі трансформації – тобто міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента. Існує безліч різних точок зору щодо розподілу трансформацій на види, однак більшість лінгвістів дотримуються думки, що всі перекладацькі трансформації діляться на лексичні, граматичні та змішані (або комплексні).

Найбільш використовуваними перекладацькими трансформаціями безпосередньо перекладу текстів юридичних документів є: *калькування*, тобто перекладлексичних одиниць оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) – їх лексичними відповідниками в мові перекладу; *конкретизація*, що являє собою лексико-семантична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово або словосполучення мови перекладу з вузьким значенням; прийом *генералізації* вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом у мові перекладу; *компресія* – це більш компактне викладення думок завдяки опущенню зайвих елементів та позамовного контексту; *перекладацька транскрипція* являє собою прийом, при якому відбувається пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, тобто відбувається фонетична імітація вихідного слова.

Очевидно, що головним при виборі найбільш прийняттого відповідника є те, що варто підходити до проблеми творчо і професійно, з урахуванням перекладацьких традицій і виходячи із загальноприйнятих норм, а також з огляду на культурологічну та соціологічну маркованість юридичних текстів, що дає підставу для вибору саме цього варіанту перекладу.

РОЗДІЛ 3
ПРАВО І ЮРИДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД.ПРОЦЕДУРА ПЕРЕКЛАДУ
ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ. ОСОБЛИВОСТІ
ПЕРЕКЛАДУ ДОВІРНОСТЕЙ ГРЕЦЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ

3.1 Право і юридичний переклад

Право – це автономна галузь науки, яка постійно розвивається і змінюється. Вона регулює практично все життя людини на всіх рівнях (особистому, соціальному, економічному, адміністративному, професіональному та ін.). Право розділяється на цілу систему дисциплін, які постійно розвиваються. Враховуючи тісний зв'язок між правом і письмовим словом, кількість створених юридичних текстів незчисленна. Переклад таких текстів виявляє особливості, характерні для області права.

Юридичний переклад, безсумнівно, відноситься до області технічного, а не літературного перекладу. Як визначає Сао [30], юридична мова як стилістичний різновид являє собою використання мови технічного характеру. Вона має спільне ядро з розмовною мовою, але не ідентична розмовній мові. Існують лексичні, текстові і прагматичні особливості, які притаманні лише юридичній мові як технічній.

Ступінь складності перекладу юридичних текстів відрізняється і може бути зумовлений рядом факторів. Валеонтіс і Крібас [31] виділяють дві категорії особливостей юридичних текстів: особливості, орієнтовані на мову, і особливості, орієнтовані на правосуддя.

До мовно-орієнтованих особливостей відносяться наступні:

- 1) складна і унікальна юридична лексика, обсяг якої варіюється у залежності від мови (лексичний рівень);
- 2) формальний синтаксис у поєднанні зі складними і довготривалими періодами (синтаксичний рівень);
- 3) перформативний характер висловлювань (прагматичний рівень);
- 4) безособовий стиль із широким використанням речень, які декларують права і обов'язки (стилістичний рівень);

Особливості правосуддя в основному зумовлені різноманітним і незалежним розвитком правових концепцій у кожній правовій системі, незалежно від мови, яка використовується. Влахопулос [32] класифікує особливості правосуддя на прагматичні, морфологічні і семантичні:

- 1) прагматичні особливості пов'язані з реаліями, які відрізняються високим рівнем культурності, наприклад, різні правові інститути;
- 2) морфологічні особливості пов'язані з синтаксисом і текстуальними характеристиками юридичного тексту в даному законі;
- 3) семантичні особливості пов'язані з термінологією, з лексичним матеріалом, який містить термінологію, і з лексичним матеріалом, який з'являється у юридичних текстах без юридичних конотацій.

До перерахованих вище елементів юридичного дискурсу слід додати також правовий порядок, до якого належить кожний текст. Правовий порядок розвивається у контексті кожної держави і є результатом історичних, соціальних, політичних і соціальних умов. Кожний правовий порядок відрізняється від іншого, але деякі, в силу загальної правової традиції, можуть бути більш схожими. В інших випадках, через різницю правових сімей, до яких належить кожен з правових порядків, - можуть суттєво відрізнятися. Як

от, наприклад, з грецьким правопорядком, котрий відноситься до континентального права, і англійським правопорядком, котрий відноситься до загального права. Кіпрська правова система, саме через англійське правління, з одного боку, і тісного зв'язку з грецькою державою, з іншого, дотримується змішаної правової системи.

Беручи до уваги цей критерій, Валеонтіс і Крібас [31, с. 248] виділяють наступні категорії юридичного перекладу:

- 1) внутрішньомовний переклад між текстами, що відображають різні правові порядки;
- 2) міжмовний переклад між текстами, що відображають різні правові порядки;
- 3) міжмовний переклад між текстами, що відображають той самий правовий порядок, в якому не застосовується паралельний багатомовний синтаксис (тобто є вихідна мова та мова перекладу);
- 4) міжмовний переклад між текстами, що відображають той самий правовий порядок, в якому застосовується паралельний багатомовний синтаксис (тобто немає вихідної та цільової мови).

Крім того, очевидно, що юридичні тексти за своїм змістом охоплюють дуже широке коло питань, що обумовлено широким спектром питань, які сьогодні регулюються правом, що охоплює практично всю діяльність людини. Наприклад, судові рішення, що вирішує питання промислової власності, може включати терміни в галузі хімії та фармакології, а рішення, що вирішує питання неякісного виконання при продажі, може включати терміни, що стосуються виробництва та упаковки текстилю. Вочевидь, судові рішення також містить правові норми, на які воно посилається і які мають застосовуватися для вирішення спору. Тому юридичні тексти також мають високий ступінь інтертекстуальності, оскільки вони посилаються на інші юридичні тексти, які зазвичай необхідні для розуміння тексту, що перекладається.

Для юридичних текстів також характерна двозначність. Ця двозначність у більшості випадків далеко не випадкова. Вона свідомо вибирається авторами текстів, щоб максимально задовольнити бажання сторін. Зокрема, у відношенні законів і норм права двозначність прагне до того, щоб норма права могла бути застосована в ряді майбутніх випадків. Перекладач юридичних текстів не намагатиметься інтерпретувати двозначні терміни чи фрази, а, швидше за все, відтворить двозначність, наскільки це можливо, як вона є, і залишить питання інтерпретації на розсуд зацікавлених сторін [33, с. 29].

Класичним прикладом навмисної двозначності та інтерпретації через переклад є переклад резолюції Ради Безпеки ООН № 242 від 22 листопада 1967. Оригінальний текст був написаний англійською мовою і говорив наступне: "Виведення ізраїльських збройних сил з територій, окупованих в ході недавнього конфлікту". Іспанською мовою (після французького перекладу) це було перекладено як "відступ ізраїльських збройних сил з територій, які вони займали під час недавнього конфлікту". Додавання іспанського певного артикля має на увазі існування окупованих територій та визнання їх окупованими. Додавання певного артикля було б граматично правильним в англійському тексті. Однак, можливо, не вдалося б досягти згоди щодо тексту резолюції, якби з самого початку було включено остаточну статтю.

Масштаб таких дилем зобов'язує перекладача використовувати всі наявні в його розпорядженні засоби роз'яснення і, звичайно, бути в курсі управління мовними засобами, особливо коли йдеться про питання, що набувають політичних нюансів [34, с. 210].

Задля збереження так званої "букви закону" перекладачі юридичних текстів традиційно пов'язані боргом вірності вихідному тексту. У результаті загальноновизнаним стало те, що метою перекладача є максимально точно відтворення форми та змісту вихідного тексту. Отже, дослівний переклад був золотим правилом для перекладу юридичних текстів і зберігається до цього

дня [35,с. 3]. Пізніше було запроваджено підхід до перекладу юридичних текстів, заснований на так званій "юридичній еквівалентності". Юридична еквівалентність визначається як досягнення не тільки смислової ідентичності між вихідним та цільовим текстом, але й передачі намірів особи або установи (законодавця, юриста, судді тощо), що створив вихідний текст, тобто ідентичність імперативного змісту, що надає значення та ефекту, а також інтенціональності.

3.2Процедура перекладу текстів юридичних документів

Загальновідомим є факт, що юридичні тексти будь-якою мовою написані, як правило, досить складно, і це часто створює труднощі для розуміння. Існує декілька причин, через які юридичні тексти завжди складалися мовою, складною для розуміння пересічним громадянином. Наприклад, грецька дослідниця юридичних документів та фахівець з юридичного перекладу М. Канеллопулу-Боті називає декілька причин цього явища: серед них історичні, економічні, інституційні та психологічні причини [23, с. 273]. Історичні причини складності мови юридичних документів полягають у тому, що мова швидко змінюється, у той час як сфера права залишається консервативною, через що правники продовжують використовувати застарілі мовні штампи, не властиві сучасній мові синтаксичні конструкції та зберігають форму побудови текстів, притаманну минулим епохам. Крім того, у попередні епохи складання текстів юридичних документів складною мовою підтримувалося економічними стимулами: чим незрозумілішим і розлогішим був текст нотаріального документа, тим більше грошей міг стягнути нотаріус із клієнта. Також, сфера права безпосередньо пов'язана з державною владою, тому має викликати у громадянина повагу. У часи, коли більшість населення не мала

освіти, текст закону, написаний складною і незрозумілою мовою, викликав більше поваги, страху і тремтіння у пересічних громадян, бо нагадував магічне заклинання.

Таким чином, юриспруденція довгий час була сферою для посвячених, її захищав особливий мовний код, доступний лише правникам. У випадку грецької мови додається також чинник диглосії. Ще донедавна юридичні тексти склалися архаїзованою книжною мовою касаревусою, якій притаманні складні морфологія і синтаксис, не завжди зрозумілі пересічному громадянину. У сучасних юридичних текстах, а також у процесуальних документах досі використовуються елементи касаревуси: застигли вирази з касаревусним синтаксисом, морфологічні особливості книжної мови та навіть композиція документів, притаманна попереднім епохам. Основна причина полягає в тому, що, на відміну від законів, тексти яких складаються колективно і підлягають мовному редагуванню, тексти процесуальних документів, до яких відносяться також довіреності, складаються однією конкретною особою, яка має суб'єктивне уявлення про норму в цілому і норми офіційно-ділового стилю зокрема. Ці уявлення часто залежать від віку автора документу [36].

У наш час у цивілізованому світі не ставиться завдання штучно ускладнювати тексти юридичних документів. Навпаки, за громадянином визнається право знати та розуміти свої права та обов'язки, закони своєї держави, мати до них доступ, тобто бути юридично грамотним. Більше того, освітній рівень суспільства у порівнянні навіть з ХІХ ст. значно підвищився. Але, тим не менш, комунікація у сфері юриспруденції продовжує викликати труднощі, і не в останню чергу через специфіку «юридичної мови», її консерватизм.

Юридичний документ – це дуже специфічне поле, тому навіть їхній переклад з однієї мови на іншу створює для перекладачів більше труднощів, ніж, наприклад, переклад економічних або інших наукових текстів. Найбільша проблема перекладу юридичних документів пов'язана з тим, що

текст потрібно не лише перекласти з однієї мови на іншу (тобто замінити термін однієї мови на термін іншої), а й перевести текст з однієї юридичної системи в іншу. Справа в тому, що за, здавалося б, ідентичними юридичними термінами-відповідниками часто стоять юридичні поняття, що не збігаються. Крім того, у кожній культурі склалася своя юридична традиція, внаслідок чого тексти будуються та оформлюються у національно-специфічній манері, мають специфічну композицію.

3.3 Особливості перекладу довіреностей грецькою та українською мовою

Насамперед, хотілося б зазначити стосовно законодавчої бази, якою регулюється нотаріальне засвідчення в установленому законом порядку перекладу документів на певну мову.

Нотаріальне засвідчення перекладу необхідне у випадку, коли перекладеному документу потрібно надати офіційності, зокрема, для подання у державні органи. Нотаріальне засвідчення перекладу може здійснюватися як приватним, так і державним нотаріусом відповідно до ст. 79 Закону України «Про нотаріат» та Розділу 29 «Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України».

Можливі декілька варіантів нотаріального засвідчення перекладу:

1. Нотаріус сам засвідчує вірність перекладу документа з однієї мови на іншу, якщо він знає відповідні мови. Тексти перекладів у разі засвідчення самим нотаріусом вірності перекладу документа з однієї мови на іншу викладаються на спеціальних бланках нотаріальних документів.
2. Якщо нотаріус не знає відповідних мов, переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус. На практиці саме цей варіант є найбільш розповсюдженим. На підставі паспорта та документів про профільну освіту перекладача(а саме, диплому

магістра) нотаріус встановлює його особу, кваліфікацію та засвідчує справжність його підпису на перекладі. Таким чином, своїм підписом перекладач гарантує, що переклад є тотожним оригінальному документу, а нотаріус підтверджує дійсність цього підпису та професійні повноваження перекладача.

Процедура оформлення "нотаріального перекладу" виглядає таким чином: вихідний документ та переклад скріплюються разом (традиційно прошнуровується за допомогою ниток, а іноді й більш сучасним методом - металевими люверсами). На останньому аркуші проставляється власне підпис перекладача та стандартний посвідчувальний напис нотаріуса, а також зазначається кількість прошнурованих аркушів. Місце скріплення останнього аркуша заклеюється паперовою "зірочкою", на яку нотаріус ставить свою печатку та підпис.

Необхідно мати на увазі, що засвідчувати вірність копій можливо далеко не зі всіх документів. Згідно із законом, нотаріуси засвідчують вірність копій (фотокопій) документів, виданих юридичними особами за умови, що ці документи не суперечать закону, мають юридичне значення і засвідчення вірності їх копій (фотокопій) не заборонено законом. Наприклад, забороняється засвідчувати вірність копій паспорта, військового квитка, службових посвідчень тощо; не приймаються для засвідчення вірності копії документів із виправленнями, дописками, порвані та з іншими недоліками.

Таким чином, нотаріальне засвідчення перекладу підтверджує його справжність. Крім того, нотаріальне засвідчення може говорити про те, що переклад виконаний дипломованим спеціалістом, який внесений до нотаріального реєстру. Це, в свою чергу, є підтвердженням високої якості перекладу, який відповідає всім нормам і правилам.

До тих пір, доки переклад документа не буде нотаріально засвідчений, він не буде мати ніякої цінності. Крім того, не засвідчений переклад не може вважатися документом, навіть якщо він виконаний професійним перекладачем.

У процесі аналізу текстів довіреностей новогрецькою та українською мовами, відмінності в їх будові помітні при першому ж погляді.

З одного боку, інформація, подана в грецьких та українських текстах довіреностей про довірителя і довірену особу, практично повністю збігається. Про особу нотаріуса дещо докладніше вказується в грецьких довіреностях. Інформація про нотаріуса у грецькому варіанті подається на початку довіреності.

Тексти на обох мовах можна умовно поділити на два блоки: перший – основний, у ньому подається інформація про довірителя та довірену особу, а також викладається суть довіреності; другий блок – заключний, у ньому зазначаються деталі оформлення доручення, вказується плата, яку стягнуто з довірителя (у грецьких юридичних текстах); в українських – використовується загальне формулювання: «Стягнуто плати за домовленістю».

Зміст довіреності в українському та грецькому варіантах в цілому збігається, але спосіб подачі суттєво відрізняється. Грецьким текстам довіреностей притаманна надмірна розповідність, а саме – докладний опис того, коли, о котрій годині постав перед нотаріусом довіритель і що попросив зробити. Також, текст грецької довіреності написаний від першої особи – особи нотаріуса, який докладно розповідає спочатку про себе, потім про клієнта. Отже, головною дійовою особою у грецькій довіреності є нотаріус. Для прикладу подаю стандартну грецьку довіреність:

ΠΑΝΡΕΞΟΥΣΙΟ

Στη Θήβα σήμερα στις δεκατέσσερεις (14) του μηνός Νοεμβρίου του έτους δύο χιλιάδες είκοσι (2020), ημέρα Παρασκευή και στο Συμβολαιογραφείο μου που βρίσκετε επί της οδού Αντιγόνης αριθμός 25 σε ισόγειο κατάστημα που είναι δικό μου, σε μένα τη Συμβολαιογράφο και κάτοικο Θηβών Μαρία Ιωάννου Πετρίδη, που έχω την έδρα μου στη Θήβα, ενεφανίσθη η μη εξαιρετέα από το νόμο Ελένη Νικολάου (πλήρη στοιχεία) και ζήτησε τη σύνταξη του

παρόντος πληρεξουσίου και μου δήλωσε ότι διορίζει ειδικό πληρεξούσιο, αντιπρόσωπο και αντίκλητό της τον κ. Πέτρο Ιωαννίδη (πλήρη στοιχεία), προς τον οποίο δίνει ειδική εντολή, πληρεξουσιότητα και το δικαίωμα για λογαριασμό της εντολέα του να προβεί σε κάθε πράξη και ενέργεια η οποία είναι απαραίτητη για ...

Σε βεβαίωση των ανωτέρω συντάχθηκε το παρόν σε δύο φύλλα και εισπράχθηκαν για τέλη και δικαιώματά μου με ένα αντίγραφο ευρώ και αφού διαβάστηκε καθαρά και μεγαλόφωνα στην εμφανισθείσα και βεβαιώθηκε, υπογράφηκε από αυτήν και εμένα, όπως Νόμος ορίζει.

Η Εμφανιζομένη

Η Συμβολαιογράφος

Українські тексти довіреностей лаконічніші на відміну від грецьких. Головною дійовою особою в українській довіреності є довіритель, адже сам від його імені написано текст документа. Нотаріус відіграє другорядну роль, адже його справа – це засвідчити підпис довірителя. Короткі відомості про нотаріуса з’являються лише в заключній частині, де зазначається, ким завірений підпис довірителя.

Приклад стандартної довіреності українською мовою подаю нижче:

Д О В І Р Е Н І С Т Ь

Місто Київ, дванадцятого липня дві тисячі двадцятого року

Я, Іванов Іван Іванович, ідентифікаційний номер платника податків ..., (паспорт, серія №, виданий ... (орган, що видав)..., (де)..., (коли)...), який мешкає за адресою: м. Київ, вул. ..., буд. ..., кв. ..., за попередньою усною домовленістю сторін, цією довіреністю

уповноважую:

гр. Петрова Петра Петровича, ідентифікаційний номер платника податків ..., (паспорт, серія №, виданий ... (орган, що видав)..., (де)..., (коли)...), який мешкає за адресою: м. Київ, вул. ..., буд. ..., кв. ...,

бути моїм представником в органах судової влади з будь-яких питань.

Для цього надаю йому право подавати від мого імені необхідні заяви, ..., а також виконувати всі інші дії, пов'язані з виконанням цієї довіреності.

Довіреність видана без права передоручення, строком на три роки і дійсна до дванадцятого липня дві тисячі двадцять третього року.

ПДПИС (довірителя)

Місто Київ, дванадцятого липня дві тисячі двадцятього року, ця довіреність посвідчена мною, Корнієць Л.І., приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу.

Довіреність підписана Івановим Іваном Івановичем у моїй присутності.

Особу Іванова І.І., який підписав документ, встановлено, його дієздатність перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за №__

Стягнуто плати за домовленістю.

Приватний нотаріус: _____

Можемо помітити, що в обох варіантах: українському і грецькому, в текстах довіреності переважають складнопідрядні речення, ускладнені великою кількістю однорідних членів, оскільки це одна із характерних рис офіційно-ділового стилю. Проте, перекладаючи довіреність грецькою мовою можна зробити висновок, що складнопідрядні речення більш притаманні саме грецькому тексту. Перший блок грецького тексту довіреності, у якому подаються відомості про нотаріуса, довірителя, довірену особу та безпосередньо суть довіреності, перенавантажений однорідними членами та означальними підрядними, що вводяться за допомогою *που / οοποίος*, і складають одне речення, що часто займає не одну сторінку тексту. Це говорить про консерватизм грецьких правників, оскільки вони продовжують складати довіреності за формою і змістом, який утворився ще у XIX ст. Хоча сучасний текст грецької довіреності

написаний димотикою, його форма така сама, як була за часів, коли довіреності складалися архаїзованою касаревусою. До того ж, касаревуса дозволяла уникнути зайвих підрядних за рахунок розвиненої системи дієприкметників, а димотика цього забезпечити не може. У зв'язку з цим текст довіреності, написаний димотикою, стає ще складнішим, ніж написаний касаревусою.

Одного погляду на тексти українських довіреностей достатньо, щоб пересвідчитись, що синтаксис їх речень є значно простішим. Хоча вони є складнопідрядними. Часто їхньому легшому прочитанню сприяє візуальна розбивка речень на блоки, що оформлюються в окремі абзаци. Ключові ж слова можуть розташовуватись по центру (наприклад, слово «уповноважую»). До того ж, для уникнення зайвих підрядних, інформацію (наприклад, адресу, номер паспорта, ідентифікаційний номер тощо) часто переміщують у дужки, щоб вони не заважали швидко схоплювати суть тексту.

Другий блок українського тексту взагалі є більш стислим. Тут майже всі речення прості та абсолютно всі – короткі за обсягом, наприклад: *ця довіреність посвідчена мною, Корнієць Л.І., приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу.*

Довіреність підписана Івановим Іваном Івановичем у моїй присутності.

Особу Іванова І.І., який підписав документ, встановлено, його дієдатність перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за №__

Стягнуто плати за домовленістю.

На рівні морфології в текстах грецьких довіреностей спостерігається картина, характерна для всіх сучасних грецьких процесуальних документів. Одні довіреності містять більше елементів касаревуси, інші – менше. Через те маємо варіативність форм деяких слів, словосполучень та наявність юридичних термінів, ось деякі приклади: *στις δεκατέσσερεις του μηνός / μήνα Μαρτίου στο Συμβολαιογραφείο που βρίσκεται επί της οδού Αντιγόνης /*

στηνοδό Αντιγόνης. Σε μένα τη Συμβολαιογράφο, ενεφανίσθη / εμφανίσθηκε / εμφανίστηκε ο μη εξαιρετέος / εξαιρούμενος από το νόμο, γεννηθείς στη Βενετία / γεννημένος στη Ρουμανία, προς τον οποίο / στον οποίο δίνει ειδική εντολή, ο εντολεύς, ο εντολέας, ο εμφανισθείς / ο εμφανιζόμενος.

Українські тексти довіреностей є більш морфологічно однорідними, оскільки у ХХ столітті не мали протиставлення книжної і розмовної мови. Натомість у наших текстах довіреностей трапляються русизми, що є наслідком недостатнього володіння деякими нотаріусами нормами сучасної української мови.

Грецькі тексти «грішать» надмірною описовістю, успадкованою від позаминого століття. Текст написаний від імені нотаріуса. Уся перша частина, що містить відомості про нотаріуса, довірителя, довірену особу та сутність доручення і може займати дві сторінки, складає одне складнопідрядне речення, переобтяжене однорідними членами, що візуально жодним чином не членується. Крім того, для сучасних довіреностей грецькою характерна доволі широка морфологічна варіативність, що є наслідком впливу касаревуси, котрий досі триває [37].

На відміну від грецьких, українські довіреності складені від імені довірителя, тоді, як нотаріус грає допоміжну роль. У синтаксисі також переважають складнопідрядні речення, які, проте, є коротшими, візуально членуються на абзаци, а деяка інформація подається в дужках для уникнення зайвих підрядних. У мові не трапляються архаїзми та застарілі морфологічні форми. Загалом, українські тексти юридичних документів написані досить просто, тому що в офіційно-діловій сфері українська мова до 1917 року не вживалась, отже, її офіційно-діловий стиль є відносно молодим, через те, що ще не встиг застаріти по відношенню до розмовної мови. Крім того, він почав формуватися за часів, коли загальною тенденцією стало реформування та спрощення мови задля забезпечення розуміння широких верств населення, які тоді ще були малоосвічені. Серед

вад наших сучасних довіреностей можна назвати хіба що наявність русизмів, що пояснюється об'єктивними причинами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Проведений аналіз текстів юридичних документів, а саме – довіреностей, показав, що українські тексти довіреностей є більш морфологічно однорідними, натомість, якщо говорити про недоліки безпосередньо українських текстів довіреностей, у них трапляються русизми, що є наслідком недостатнього володіння деякими нотаріусами нормами сучасної української мови.

Проведене дослідження засвідчило існування суттєвих відмінностей у будові та способі подачі інформації в текстах грецьких та українських довіреностей. Грецькі тексти відрізняються надмірною описовістю, успадкованою від позаминулого століття. Текст грецької довіреності написаний від імені нотаріуса. Уся перша частина, що містить відомості про нотаріуса, довірителя, довірену особу та сутність доручення і може займати дві сторінки, складає одне складнопідрядне речення, переобтяжене однорідними членами, що візуально жодним чином не членується. Крім того, для сучасних довіреностей грецькою характерна доволі широка морфологічна варіативність, що є наслідком впливу касаревуси, котрий досі триває.

На відміну від грецьких, українські довіреності складені від імені довірителя, тоді, як нотаріус грає допоміжну роль. У синтаксисі також переважають складнопідрядні речення, які, проте, є коротшими, візуально членуються на абзаци, а деяка інформація подається в дужках для уникнення зайвих підрядних. У мові не трапляються архаїзми та застарілі морфологічні форми. Загалом, українські тексти юридичних документів

написані досить просто, тому що в офіційно-діловій сфері українська мова до 1917 року не вживалась, отже, її офіційно-діловий стиль є відносно молодим, через те, що ще не встиг застаріти по відношенню до розмовної мови. Крім того, він почав формуватися за часів, коли загальною тенденцією стало реформування та спрощення мови задля забезпечення розуміння широких верств населення, які тоді ще були малоосвічені. Серед вад наших сучасних довіреностей можна назвати хіба що наявність русизмів, що пояснюється об'єктивними причинами.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломної роботи я прийшла до висновку, що для якісного перекладу юридичного тексту необхідно робити акцент все ж таки на еквівалентності перекладу, тобто переклад юридичного тексту має на меті саме відтворити єдність змісту і форми оригіналу засобами іншої мови.

Для забезпечення еквівалентності перекладу перекладач повинен володіти достатнім рівнем спеціальних знань (історичних, юридичних, лінгвістичних).

У кожному перекладі є труднощі. Однак є види перекладу, які потребують більшої спеціалізації та підготовки. Одним із таких видів є юридичні переклади.

Звичайно, мова закону потребує особливого підходу. Правда полягає у тому, що юридична мова протягом століть була надскладним предметом, таємним і недосяжним без допомоги експертів.

Насправді, складність, що являє собою мова закону, обумовлена цілою низкою факторів, котрі заслуговують окремого розгляду. Текст закону, який ми використовуємо сьогодні, народився сотні років тому в іншій країні, в

інших час – з тих пір він перекладався, дублювався, змінювався і продовжує змінюватися, щоб слугувати потребам суспільства, яке розвивається. Тому важко зробити значні кроки, щоб текст того чи іншого документа став прозорим для неспеціаліста. Більш того, часто на практиці текст інтерпретувався стільки разів, що необхідні були збори цілої групи експертів для його більш детального та конкретного трактування з окремих питань.

Переклад юридичної термінології - це складний процес, оскільки аналогічні терміни у двох мовах можуть визначати різні поняття і різний ступінь вагомості близьких за значенням понять, адже порівнюються не тільки терміни, а й різні правові системи, словникова відповідність часто не забезпечує правильного уявлення про лексичну одиницю.

Отже, переклад юридичного тексту неможливий без повного осмислення оригіналу, і одного лише знання мови тут недостатньо, необхідно досконало володіти термінологією безпосередньо юридичної сфери, з метою буквального відтворення мовою перекладу, забезпечення якості і чіткості перекладу, а також уникнення багатозначності.

Грунтуючись на вищесказаному, можна зробити висновок, що поняття перекладу юридичного тексту передбачає еквівалентне, чітке та консервативне перетворення оригіналу на мову перекладу.

Тому перекладачеві, щоб здійснити переклад юридичного тексту, необхідно знати історію та орієнтуватися у нормах закону народу, з мови якого необхідно виконати переклад.

Враховуючи специфічність текстів юридичних документів, нерідко постає питання вирішення проблеми труднощів перекладу, а також шляхів вирішення таких труднощів.

Найкращим вирішенням даних труднощів можуть виступати перекладацькі трансформації – тобто міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента. Існує

безліч різних точок зору щодо розподілу трансформацій на види, однак більшість лінгвістів дотримуються думки, що всі перекладацькі трансформації діляться на лексичні, граматичні та змішані (або комплексні).

Найбільш використовуваними перекладацькими трансформаціями безпосередньо перекладу текстів юридичних документів є такі трансформації:

калькування, тобто перекладлексичних одиниць оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) – їх лексичними відповідниками в мові перекладу;

конкретизація, що являє собою лексико-семантична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово або словосполучення мови перекладу з вузьким значенням;

прийом *генералізації* вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом у мові перекладу;

компресія – це більш компактне викладення думок завдяки опущенню зайвих елементів та позамовного контексту;

перекладацька транскрипція являє собою прийом, при якому відбувається пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, тобто відбувається фонетична імітація вихідного слова.

Очевидно, що головним при виборі найбільш прийняттого відповідника є те, що варто підходити до проблеми творчо і професійно, з урахуванням перекладацьких традицій і виходячи із загальноприйнятих норм, а також з огляду на культурологічну та соціологічну маркованість юридичних текстів, що дає підставу для вибору саме цього варіанту перекладу.

Проведений аналіз текстів юридичних документів, а саме – довіреностей, показав, що українські тексти довіреностей є більш морфологічно однорідними, натомість, якщо говорити про недоліки безпосередньо

українських текстів довіреностей, у них трапляються русизми, що є наслідком недостатнього володіння деякими нотаріусами нормами сучасної української мови.

Проведене дослідження засвідчило існування суттєвих відмінностей у будові та способі подачі інформації в текстах грецьких та українських довіреностей. Грецькі тексти відрізняються надмірною описовістю, успадкованою від позаминулого століття. Текст грецької довіреності написаний від імені нотаріуса. Уся перша частина, що містить відомості про нотаріуса, довірителя, довірену особу та сутність доручення і може займати дві сторінки, складає одне складнопідрядне речення, переобтяжене однорідними членами, що візуально жодним чином не членується. Крім того, для сучасних довіреностей грецькою характерна доволі широка морфологічна варіативність, що є наслідком впливу касаревуси, котрий досі триває.

На відміну від грецьких, українські довіреності складені від імені довірителя, тоді, як нотаріус грає допоміжну роль. У синтаксисі також переважають складнопідрядні речення, які, проте, є коротшими, візуально членуються на абзаци, а деяка інформація подається в дужках для уникнення зайвих підрядних. У мові не трапляються архаїзми та застарілі морфологічні форми. Загалом, українські тексти юридичних документів написані досить просто, тому що в офіційно-діловій сфері українська мова до 1917 року не вживалась, отже, її офіційно-діловий стиль є відносно молодим, через те, що ще не встиг застаріти по відношенню до розмовної мови. Крім того, він почав формуватися за часів, коли загальною тенденцією стало реформування та спрощення мови задля забезпечення розуміння широких верств населення, які тоді ще були малоосвічені. Серед вад наших сучасних довіреностей можна назвати хіба що наявність русизмів, що пояснюється об'єктивними причинами.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι για μια υψηλής ποιότητας μετάφραση ενός νομικού κειμένου, η έμφαση θα πρέπει να εξακολουθεί να δίνεται στην ισοδυναμία της μετάφρασης, δηλαδή η μετάφραση ενός νομικού κειμένου θα πρέπει να είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να διατηρεί τη συνοχή του περιεχομένου και της μορφής του πρωτοτύπου σε διαφορετική γλώσσα.

Για να διασφαλιστεί η ισοδυναμία της μετάφρασης, ο μεταφραστής πρέπει να διαθέτει επαρκή εμπειρογνωμοσύνη (ιστορική, νομική, γλωσσική). Η γλώσσα είναι μια αντανάκλαση των ιστορικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων στην αντίληψη και την αντανάκλαση του φυσικού κόσμου.

Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι η μετάφραση της νομικής ορολογίας είναι μια περίπλοκη διαδικασία, διότι παρόμοιοι όροι σε δύο γλώσσες μπορεί να υποδηλώνουν διαφορετικές έννοιες και διαφορετικό επίπεδο αλληλεπίδρασης παρόμοιων εννοιών, Δεδομένου ότι όχι μόνο οι όροι είναι εναλλάξιμοι αλλά και διαφορετικά νομικά συστήματα, η λεξιλογική αντιστοιχία συχνά δεν παρέχει σωστή αντίληψη της λεξιλογικής μονάδας.

Επομένως, η μετάφραση ενός νομικού κειμένου δεν είναι δυνατή χωρίς την πλήρη κατανόηση του πρωτοτύπου, και η γνώση της γλώσσας από μόνη της δεν αρκεί, πρέπει να γνωρίζει κανείς την ορολογία του νομικού τομέα, Προκειμένου να διασφαλιστεί η κυριολεκτική απόδοση της γλώσσας της μετάφρασης, να βελτιωθεί η ποιότητα και η ακρίβεια της μετάφρασης και να αποφευχθεί ο πλεονασμός.

Με βάση τα παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η έννοια της μετάφρασης ενός νομικού κειμένου συνεπάγεται μια ισοδύναμη, ακριβή και συντηρητική μετατροπή του πρωτοτύπου στη γλώσσα-στόχο.

Επομένως, ο μεταφραστής, προκειμένου να εκτελέσει τη μετάφραση ενός νομικού κειμένου, πρέπει να γνωρίζει την ιστορία και να καθοδηγείται από το δίκαιο του λαού στη γλώσσα του οποίου πρόκειται να γίνει η μετάφραση.

Λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα των κειμένων των νομικών εγγράφων, συχνά ανακύπτει το πρόβλημα των μεταφραστικών δυσκολιών και των τρόπων επίλυσης των δυσκολιών αυτών.

Η καλύτερη λύση σε αυτές τις δυσκολίες μπορεί να είναι οι μεταφραστικοί μετασχηματισμοί, δηλαδή οι μετατροπές μεταξύ των ενθέτων, η αναδόμηση των στοιχείων του προκύπτοντος κειμένου, οι μεταφραστικές πράξεις του νοήματος ή η αναδιατύπωση προκειμένου να επιτευχθεί ένα μεταφραστικό ισοδύναμο. Υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις σχετικά με τον διαχωρισμό των μετασχηματισμών σε τύπους, αλλά οι περισσότεροι γλωσσολόγοι είναι της γνώμης ότι όλοι οι μεταφραστικοί μετασχηματισμοί διακρίνονται σε λεξιλογικούς, γραμματικούς και ανάμεικτους (ή σύνθετους).

Οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενοι μετασχηματισμοί μετάφρασης κειμένων νομικών εγγράφων χωρίς άμεση μετάφραση είναι αυτοί οι μετασχηματισμοί: Υπολογισμοί, δηλαδή μετάφραση λεξικών μονάδων του αρχικού κειμένου με αντικατάσταση των συστατικών του μερών - μορφημάτων ή λέξεων (στην περίπτωση σταθερών συνδυασμών λέξεων) - με τα λεξικά ισοδύναμά τους στη γλώσσα μετάφρασης, η συγκεκριμενοποίηση, η οποία είναι ένας λεξιλογικός-σημασιολογικός μετασχηματισμός, κατά τον οποίο μια λέξη ή ένας συνδυασμός

λέξεων της γλώσσας προέλευσης με ευρύτερη σημασία του αντικειμένου αντικαθίσταται από μια λέξη ή έναν συνδυασμό λέξεων της γλώσσας μετάφρασης με στενότερη σημασία, η μέθοδος γενίκευσης της τιμής εξόδου λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις όπου ο βαθμός πληροφοριακής διάταξης της μονάδας εξόδου είναι μεγαλύτερος από τη διάταξη της μονάδας που αντιστοιχεί στη σημασία της στη γλώσσα μετάφρασης, Η συμπίεση είναι μια πιο συμπαγής παρουσίαση ιδεών με την παράλειψη στοιχείων δανεισμού και παράπλευρου πλαισίου, Η μεταγραφή είναι μια τεχνική με την οποία επιτυγχάνεται η φωνητική δημιουργία της προκύπτουσας λεξικής μονάδας με τη χρήση των φωνημάτων της γλώσσας-στόχου, δηλαδή επιτυγχάνεται η φωνητική μίμηση της προκύπτουσας λέξης.

Προφανώς, το κλειδί για την επιλογή της καταλληλότερης επιλογής λέξεων είναι να είστε δημιουργικοί και επαγγελματίες, λαμβάνοντας υπόψη τις μεταφραστικές παραδόσεις και τους γενικά αποδεκτούς κανόνες, Η πολιτισμική και κοινωνιολογική σήμανση των νομικών κειμένων, η οποία αποτελεί τη βάση για την επιλογή αυτής της μεταφραστικής επιλογής.

Η ανάλυση των κειμένων των νομικών εγγράφων, ιδίως των κειμένων της πληρεξουσιότητας, έδειξε ότι τα ουκρανικά κείμενα της πληρεξουσιότητας είναι, ωστόσο, πιο ομοιογενή μορφολογικά, Μιλώντας για τις ελλείψεις των ουκρανικών κειμένων των συμβολαιογραφικών πράξεων εμπιστοσύνης, αυτά περιέχουν βιασμούς, οι οποίοι είναι αποτέλεσμα της έλλειψης γνώσης της τρέχουσας ουκρανικής γλώσσας από ορισμένους συμβολαιογράφους.

Η έρευνα που διεξήχθη αποκάλυψε την ύπαρξη σημαντικών διαφορών στη δομή και τον τρόπο παρουσίασης των πληροφοριών στα κείμενα των Ελλήνων και Ουκρανών συμβολαιογράφων. Τα ελληνικά κείμενα διακρίνονται για τις υπέροχες περιγραφές τους, οι οποίες έχουν προσαρμοστεί από τον προηγούμενο αιώνα.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Martin E. Oxford Dictionary of Law. Fifth Edition. Oxford University Press: Oxford, 2003, p. 200.
2. Дерді Е.Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів : дис., канд. Філол. Наук : 10.02.04 / Дерді Емма Тіберіївна. – К., 2003. – 284 с.
3. Артикуца Н.В. Законодавчі терміни на їх визначення. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua>.
4. Борщовецька В.Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики: автореф. дисю, канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2004, с. 20.
5. Дорда С. В. Про деякі особливі характеристики юридичного дискурсу / С.В. Дорда // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. пр. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. – Вип. 5. – С. 146-154.
6. Александров А.С. Что такое «судебная лингвистика» и каково её отношение к научной догме уголовного процесса / А.С. Александров // Школы и направления уголовно-процессуальной науки. Доклады и сообщения на учредительной конференции Международной ассоциации содействия правосудию. – СПб, 5 - 6 окт. 2005 г. / Под ред. А.В. Смирнова - СПб, 2005. – С. 72–81.
7. Кожемякин Е.А. Дискурс-анализ в современном социально-гуманитарном звании // Е.А. Кожемякин // Человек. Сообщество. Управление. – 2006. - №3. – С. 25-39.
8. Глинская Н.П. Юридическая терминология в разных функциональных стилях английской речи: автореф., дис., Кандидат филолог. наук, Москва, 2002, с. 209.

9. Лингвоперсонология: типы языковых личностей и личностно-ориентированное обучение: колл. монография / под ред. Н.Д. Голева, Н.В. Сайковой. – Барнаул – Кемерово: Изд-во БГПУ – 2016. – 435 с.
10. Керімов Д.А. Методологія права. Предмет, функції, проблеми філософії права / Д.А. Керімов. – М., 2003. – с. 363.
11. Дудка А.А. Класифікації англійських юридичних термінів та прийоми їх перекладу на українську мову. Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2009. №12 (175). с. 13.
12. Коновалова М.В. Типы когерентности юридического дискурса / М.В. Коновалова // Вестник Челябин. гос. ун-та. – 2008. - №21. – С. 83-86.
13. Мальцев Р.В. Соціальні підстави права / Р.В. Мальцев. – М. : Норма, 2007. – С. 388-412.
14. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: посібник для студентів перекладацьких факультетів. Київ: Інкос, 2002, 320 с.
15. Комиссаров В.Н. Практикум по переводу с английского языка на русский: учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высшая школа, 1990, с. 253.
16. Нікіфорова С.М. Особливості юридичної термінології в англійській мові. Збірн. Наук. пр. Хар-го національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Харків: «ПРАВО», 2012, с.173-179.
17. Самохіна В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США: монографія / В.О. Самохіна – Вид. 2-е, перероб. і доповн. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – 360 с.
18. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
19. Пирс Ч.С. Избранные философские произведения / Ч.С. Пирс : пер. с англ. К. Голубович, К. Чухрукідзе, Т. Дмитриевой. -М. : Логос, 2000. – 448 с.

20. Косоногова О.В. Юридический дискурс: лингвопрагматика имени собственного / О.В. Косоногова // Знание. Понимание. Умение. – М. : МосГУ, - 2008. - №2. – с. 188-192.
21. Яцишин Н.П. Юридична термінологія як спеціалізована система правових понять / Н.П. Яцишин // Термінологічний вісник. – 2013. – Вип. 2 (2). – с. 99-103.
22. Podlech A. Rechtlinguistik/ A. Podlech // Grimm D. Rechtswissenschaft und Nachbarwissenschaften. – Munchen, 1976. – Bd. 2. – с. 110-128.
23. Κανελλοπούλου-Μπότη Μ. Η μετάφραση των νομικών κειμένων / Μαρία Κανελλοπούλου-Μπότη // Ελληνική γλώσσα και ορολογία. Ανακοινώσεις 1^{ου} Συνεδρίου. – Αθήνα, 1997. – Σ. 272-279.
24. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Бархударов Л.С. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
25. Виноградов В.С. «Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы)» / В.С. Виноградов. Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
26. Овсянник Р.П. Особливості англійської юридичної термінології в економічному дискурсі // Матеріали 2-ї західно-регіон. наук.-метод. конф. викладачів іноз. мов вищих навч. закладів «Лінгво-дидактичний плюралізм навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах» - Тернопіль. – 1999. – с. 142-146.
27. Клименко Л.В. Семіотичні аспекти юридичних сентенцій англійської мови // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. К.: - Прайм-М, 2002. – Вип. 6. – Кн. 1. – с. 186-194.
28. Давіденко А.Л. До проблеми терміна «ділове українське мовлення» // Мова та її функціонування. – Вісник ЛДУ. – Вип. 25, 1996. – с. 38-41.
29. Золотова Г.А. З історії вироблення загальнограматичної концепції в українському мовознавстві // Функціональна граматики: Тези доповідей Міжнародної конференції. – Донецьк, 1991. – с. 89-90.
30. Cao, D. (2009): *Translating law*. Clevedon: Multilingual Matters.

31. Βαλεοντής, Κ. και Κπιμπάς, Π., - 2014 – Νομική Γλώσσα, Νομική Ορολογία, Θεωρία και Πράξη. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
32. Βλαχόπουλος, Σ., 2014 – Πολυγλωσσία στο δίκαιο. Μετάφραση νομικών κειμένων και δικαστηριακή διερμηνεία. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
33. Alcaraz V., E. Hughes, B., - 2002 – Legal Translation Explained, Manchester: St Jerome Publishing.
34. Prieto Ramos, F. 2011 – Journal of Specialised Translation, с. 200-214.
35. Susan Šarčević, Croatia – Legal translation theory: a Receiver-oriented approach – 2000. <https://www.tradulex.com/Actes2000/sarcevic.pdf>
36. Столярова А.А., Мова сучасних грецьких процесуальних документів / Анна Анатоліївна Столярова // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. Праць. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. – Вип. 21, кн. 3. – с. 158-164.
37. Столярова А.А., Стилiстико-композиційні риси текстiв довiреностей новогрецькою та українською мовами, стаття.
38. Γιάννης Χάρης, Μεταφραστής ή συγγραφέας;
<http://yannisharis.blogspot.gr/2008/11/blog-post.html>
39. Руднева І.С., канд. пед. наук, Юридичний дискурс як модель інституційного дискурсу, Харків.